

Βρυξέλλες, 16.10.2019
COM(2019) 481 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ**

**Έκθεση προόδου σχετικά με την υλοποίηση του ευρωπαϊκού προγράμματος δράσης για
τη μετανάστευση**

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Προ τετραετίας, η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετώπισε μια εξαιρετική πρόκληση, όταν περίπου δύο εκατομμύρια άνθρωποι έφτασαν στις ακτές της σε διάστημα δύο ετών, αναζητώντας καταφύγιο ή μια νέα ζωή, διακινδυνεύοντας συχνά τη ζωή τους για να αποφύγουν τον πόλεμο, την πολιτική καταπίεση ή τη φτώχεια. Αντιμέτωπη με την ανθρώπινη τραγωδία που εκτυλισσόταν στη Μεσόγειο, η ΕΕ ανέλαβε ταχεία και αποφασιστική δράση για την αποτροπή της απώλειας ζωών στη θάλασσα. Ωστόσο, την εποχή εκείνη, η ΕΕ δεν διέθετε συλλογική πολιτική για τη διαχείριση της μετανάστευσης και την ασφάλεια των συνόρων.

Κατέστη γρήγορα σαφές ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούσαν να αντιμετωπίσουν μόνα τους την πρόκληση της μετανάστευσης και ότι μόνο μέσω κοινών ευρωπαϊκών λύσεων θα μπορούσε η πρόκληση αυτή να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά. Τον Μάιο του 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε ένα ολοκληρωμένο ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για τη μετανάστευση που αποσκοπούσε στην αντιμετώπιση των άμεσων προκλήσεων και τον εφοδιασμό της ΕΕ με τα εργαλεία που απαιτούνται για καλύτερη διαχείριση της μετανάστευσης, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, στους τομείς της παράτυπης μετανάστευσης, των συνόρων, του ασύλου και της νόμιμης μετανάστευσης. Έκτοτε, το ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για τη μετανάστευση καθοδηγεί το έργο της Επιτροπής, των οργανισμών της ΕΕ και των κρατών μελών. Αυτό οδήγησε στην ανάπτυξη μιας νέας μεταναστευτικής υποδομής της ΕΕ, με τη θέσπιση νέων νόμων, με νέα συστήματα συντονισμού και συνεργασίας και με άμεση επιχειρησιακή και χρηματοδοτική στήριξη από την ΕΕ. Αν και απομένουν ακόμη πολλά να γίνουν για την επίτευξη των στόχων μας, δεν θα πρέπει να υποτιμάται η πρόοδος που σημειώθηκε τα τελευταία χρόνια.

Βασικά σημεία προόδου του ευρωπαϊκού προγράμματος δράσης για τη μετανάστευση

- **Οι παράτυπες διελεύσεις των συνόρων** προς την ΕΕ μειώθηκαν σε 150 000 το 2018 — ο χαμηλότερος αριθμός σε διάστημα πέντε ετών. Καθοριστικής σημασίας για τη μείωση αυτή ήταν οι καινοτόμες προσεγγίσεις όσον αφορά την εταιρική σχέση με τρίτες χώρες, όπως η **δήλωση ΕΕ-Τουρκίας** του Μαρτίου 2016.
- Η δράση της ΕΕ συνέβαλε στη **διάσωση ζωών**: σχεδόν 760 000 διασώσεις στη θάλασσα και διάσωση άνω των 23 000 μεταναστών στην έρημο του Νίγηρα από το 2015 μέχρι σήμερα.
- Η ΕΕ έχει επιδείξει **απτή και ταχεία στήριξη** στα κράτη μέλη που υφίστανται τη μεγαλύτερη πίεση:
 - τα **κέντρα υποδοχής και ταυτοποίησης (KYT)** έχουν πλέον καθιερωθεί ως επιχειρησιακό μοντέλο για την ταχεία και αποτελεσματική παροχή στήριξης σε βασικές τοποθεσίες. Πέντε KYT λειτουργούν στην Ελλάδα και τέσσερα στην Ιταλία·
 - η **εσωτερική χρηματοδότηση της ΕΕ** για την μετανάστευση και τα σύνορα υπερδιπλασιάστηκε από την έναρξη της κρίσης και υπερέβη τα 10 δισ. EUR·
 - 34 700 άτομα έχουν **μετεγκατασταθεί εντός της ΕΕ** από την Ιταλία και την Ελλάδα, στο πλαίσιο ειδικών προγραμμάτων. Επίσης, 1 103 άτομα έχουν μετεγκατασταθεί από το καλοκαίρι του 2018 στο πλαίσιο εθελοντικών μετεγκαταστάσεων, ενός εγχειρήματος που συντονίζει η Επιτροπή από τον Ιανουάριο του 2019.
- Ο νέος **Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής** στηρίζει τα κράτη μέλη για την προστασία των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, ενώ βρίσκεται σε εξέλιξη η δεύτερη φάση μεταρρυθμίσεων με στόχο την ενίσχυση της δύναμής του με ένα μόνιμο σώμα με επιχειρησιακό προσωπικό 10 000 ατόμων.
- Η ΕΕ έχει αναβαθμίσει τη νόμιμη οδό της **επανεγκατάστασης** των ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας στα κράτη μέλη, καθώς σχεδόν 63 000 άτομα έχουν επανεγκατασταθεί από το 2015 μέχρι σήμερα.
- Η ΕΕ έχει παράσχει προστασία και στήριξη σε εκατομμύρια πρόσφυγες σε τρίτες χώρες:
 - η **Διευκόλυνση για τους Πρόσφυγες στην Τουρκία** αποφέρει καρπούς επί τόπου: υλοποιούνται επί του παρόντος 90 έργα στην Τουρκία, στηρίζονται σχεδόν 1,7

εκατομμύρια πρόσφυγες σε καθημερινή βάση και κτίζονται νέα σχολεία και νοσοκομεία·

- το **Περιφερειακό Καταπιστευματικό Ταμείο της ΕΕ για την Αντιμετώπιση της Συριακής Κρίσης** υλοποιεί περισσότερα από 75 έργα για την υγεία, την εκπαίδευση, τα μέσα διαβίωσης και την κοινωνικοοικονομική στήριξη των Σύρων προσφύγων, των εσωτερικά εκτοπισμένων ατόμων και των κοινοτήτων υποδοχής σε ολόκληρη την περιοχή·

- η παροχή βοήθειας σε όσους αντιμετωπίζουν άθλιες συνθήκες στη **Λιβύη** περιλαμβάνει την απομάκρυνση άνω των 4 000 ατόμων, καθώς και την οικειοθελή επιστροφή άνω των 49 000 ατόμων από το 2017 μέχρι σήμερα· η δε ομάδα δράσης Αφρικανικής Ένωσης - Ευρωπαϊκής Ένωσης - Ηνωμένων Εθνών αποτελεί καινοτόμο πρότυπο εταιρικής σχέσης·

- 210 έργα σε 26 χώρες στο πλαίσιο του **Καταπιστευματικού Ταμείου της ΕΕ για την Αφρική** αποφέρουν απτά αποτελέσματα, συμπεριλαμβανομένης βασικής στήριξης σε περισσότερα από 5 εκατομμύρια ευάλωτα άτομα.

- Η δράση για την εξάρθρωση των δικτύων **λαθραίας διακίνησης** σε όλες τις διαδρομές, συμπεριλαμβανομένου του έργου που επιτελείται στον Νίγηρα, οδήγησε σε σημαντική μείωση των μεταναστών που εισέρχονται στη Λιβύη από τον Νότο.
- Επίσημες συμφωνίες επανεισδοχής ή πρακτικές ρυθμίσεις για **την επιστροφή και την επανεισδοχή** έχουν τεθεί σε εφαρμογή με 23 χώρες καταγωγής και διέλευσης, η δε παροχή πρόσθετης στήριξης από την ΕΕ ασκεί πίεση για αποτελεσματική επιστροφή.

Ωστόσο, απαιτούνται περαιτέρω εργασίες. Η ΕΕ διαθέτει ισχυρότερα συστήματα ελέγχου των συνόρων της και μπορεί πλέον να παράσχει γρήγορα την αναγκαία χρηματοδοτική και επιχειρησιακή στήριξη στα κράτη μέλη που δέχονται πιέσεις. Διαθέτει νέους διαύλους για τη στήριξη των ευάλωτων ατόμων και παρέχει εναλλακτικές, ασφαλείς και νόμιμες οδούς προς την Ευρώπη για όσους χρήζουν προστασίας. Συνεργάζεται στενότερα από ποτέ με τις χώρες εταίρους εκτός Ευρώπης όσον αφορά τη διαχείριση της μετανάστευσης. Πάνω σε αυτά τα θεμέλια θα πρέπει τώρα να συνεχιστούν οι εργασίες για την ολοκλήρωση ενός βιώσιμου συστήματος που θα εξασφαλίζει αποτελεσματική και ανθρωπιστική διαχείριση της μετανάστευσης ανάλογη με τις πιθανές προκλήσεις του μέλλοντος, ιδίως όσον αφορά τη θέσπιση του κατάλληλου πλαισίου για ένα κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου του οποίου η διαχείριση θα είναι υπεύθυνη και δίκαιη. Αυτό θα απαιτήσει περαιτέρω προσπάθειες σε όλους τους τομείς, ενώ η μετανάστευση θα εξακολουθήσει να έχει υψηλή πολιτική προτεραιότητα κατά τα προσεχέ έτη.

Η παρούσα έκθεση θα τροφοδοτήσει τις συζητήσεις στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Οκτωβρίου 2019. Περιλαμβάνει ανασκόπηση των βασικών στοιχείων της αντίδρασης της ΕΕ από το 2015, αλλά και εστιάζει στα μέτρα που έλαβε η ΕΕ από την τελευταία έκθεση προόδου του Μαρτίου 2019¹. Η εν λόγω έκθεση προσδιόρισε ορισμένα άμεσα βασικά μέτρα που απαιτούνταν για την ανάληψη δράσης, ειδικότερα στις μεσογειακές διαδρομές, αλλά και παρουσίασε την πρόοδο των εν εξελίξει εργασιών για την εδραίωση της εργαλειοθήκης της ΕΕ για τη μετανάστευση, τα σύνορα και το άσυλο.

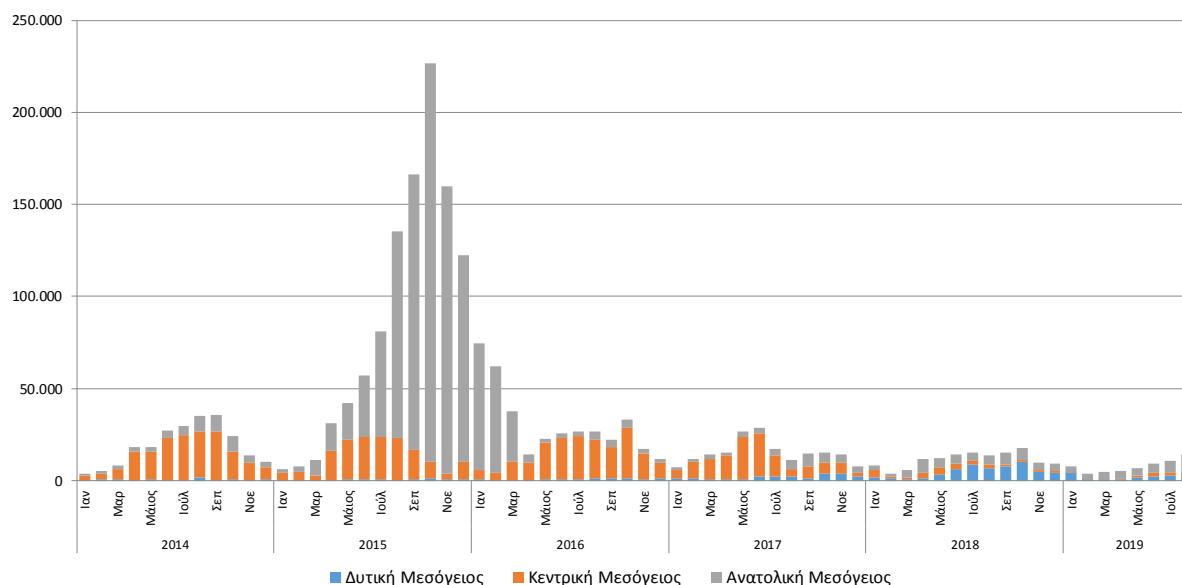
2. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΑ ΜΗΚΟΣ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ

Συνολικά, η κατάσταση από πλευράς μετανάστευσης σε όλες τις διαδρομές έχει επανέλθει στα προ της κρίσης επίπεδα — με αφίξεις τον Σεπτέμβριο του 2019 περίπου κατά 90 % λιγότερες από ό,τι τον Σεπτέμβριο του 2015. Ωστόσο, η κατάσταση παραμένει ασταθής. Το πρώτο οκτάμηνο του 2019, εντοπίστηκαν περίπου 70 800 παράτυπες διελεύσεις στα

¹ COM(2019) 126 final.

εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Επιπλέον, μέχρι τις 7 Οκτωβρίου 2019, σχεδόν 1 100 μετανάστες έχουν δηλωθεί ως νεκροί ή αγνοούμενοι κατά τη διάρκεια της διέλευσης της Μεσογείου.

Παράτυπες συνοριακές διελεύσεις στις τρεις βασικές διαδρομές

Η πίεση στα εθνικά συστήματα *ασύλου* έχει σταθεροποιηθεί σε μηνιαίο μέσο όρο περίπου 54 000 αιτήσεων ασύλου το 2019 στην ΕΕ+, αριθμό σημαντικά χαμηλότερο από τα έτη κορύφωσης της κρίσης (υποβάλλονταν περισσότερες από 100 000 αιτήσεις μηνιαίως κατά την περίοδο 2015-2016), αλλά ακόμη υψηλότερο από ό,τι πριν από την κρίση².

Διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου

Πρόσφατα σημειώθηκε σημαντική αύξηση των αφίξεων στα ελληνικά νησιά. Από την αρχή του 2019 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου, καταγράφηκαν πάνω από 47 500 αφίξεις στην *Ελλάδα* (δια θαλάσσης και δια ξηράς), ήτοι αύξηση κατά 29 % σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2018. Το μεγαλύτερο μέρος αυτής της αύξησης οφείλεται στις αφίξεις στα νησιά του Αιγαίου, με επιτάχυνση από τον Ιούνιο· οι αφίξεις μέσω των χερσαίων συνόρων το 2019 είναι κατά 27 % χαμηλότερες σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2018. Τους μήνες του Ιουλίου, του Αυγούστου και του Σεπτεμβρίου 2019 καταγράφηκαν τα υψηλότερα μηνιαία επίπεδα αφίξεων από τότε που τέθηκε σε ισχύ η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας. Αποτέλεσμα ήταν η περαιτέρω επιδείνωση των συνθηκών στα νησιά του Αιγαίου, όπου η κατάσταση είναι όλο και πιο δύσκολη, με την παρουσία, στις 6 Οκτωβρίου, περισσότερων από 31 000 ατόμων σε κέντρα υποδοχής και ταυτοποίησης («hotspots») που ήταν σχεδιασμένα για μέγιστο αριθμό περίπου 8 000 ατόμων – παρά τις άνω των 20 000 μεταφορές προς την ηπειρωτική χώρα κατά το τρέχον έτος. Αντίθετα, ο αριθμός των ατόμων που επέστρεψαν στην Τουρκία βάσει της δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας έχει μειωθεί στο χαμηλότερο επίπεδο από το 2016. Οι Αφγανοί είναι η κύρια ιθαγένεια που φθάνει στα νησιά του Αιγαίου, αντιπροσωπεύοντας το 41 % των συνολικών αφίξεων για το 2019. Οι Τούρκοι υπήκοοι κυριαρχούν στα χερσαία σύνορα το 2019, καλύπτοντας περίπου τα τρία τέταρτα των αφίξεων.

Η *Κύπρος* αντιμετώπισε αύξηση των αφίξεων το 2019, και επί του παρόντος έχει τον μεγαλύτερο αριθμό αφίξεων κατά κεφαλήν στην ΕΕ. Μέχρι τις 29 Σεπτεμβρίου, είχαν αναφερθεί πάνω από 5 700 αφίξεις στις περιοχές της Κύπρου που τελούν υπό τον έλεγχο της

² Ως ΕΕ+ νοούνται τα 28 κράτη μέλη, συν την Ελβετία, τη Νορβηγία, την Ισλανδία και το Λιχτενστάιν.

κυβέρνησης μετά από διέλευση της Πράσινης Γραμμής. Καταγράφηκε πολύ μικρότερος αριθμός αφίξεων με πλοίο απευθείας από τον Λίβανο³.

Διαδρομή των Δυτικών Βαλκανίων

Αφού ο αριθμός των παράτυπων μεταναστών που εντοπίστηκαν στην εν λόγω διαδρομή μειώθηκε κατά το ήμισυ από το 2017 έως το 2018, το 2019 σημειώθηκε αύξηση των παράτυπων διελύσεων των συνόρων σε ολόκληρη την περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων. Μεταξύ Ιανουαρίου και Αυγούστου καταγράφηκαν περισσότερες από 6 600⁴ παράτυπες αφίξεις στην ΕΕ. Οι Αφγανοί είναι η κύρια ιθαγένεια, εκπροσωπώντας περισσότερο από το ήμισυ του συνόλου. Κατά τους τελευταίους μήνες, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έχει αντιμετωπίσει εβδομαδιαίες αφίξεις έως και 900 ατόμων. Παρά την αύξηση αυτή στον αριθμό των παράτυπων αφίξεων μέσω της διαδρομής των Δυτικών Βαλκανίων, η κατάσταση εξακολουθεί να απέχει πολύ από την εμπειρία του 2015 και του 2016.

Διαδρομή της Κεντρικής Μεσογείου

Συνολικά, οι παράτυπες αφίξεις παραμένουν χαμηλές στη διαδρομή της Κεντρικής Μεσογείου, παρά τη σημαντική αύξηση των αφίξεων στη **Μάλτα**, η οποία κατέγραψε περισσότερες από 2 800 αφίξεις το 2019 έως τις 6 Οκτωβρίου, ήτοι σχεδόν τριπλάσια αύξηση σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2018.

Οι συνδυασμένες αφίξεις στην Ιταλία και τη Μάλτα έως τις 6 Οκτωβρίου 2019 είναι ελάχιστα κάτω των 11 000, με μείωση άνω του 52 % σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους. Οι αφίξεις στην **Ιταλία**, μόλις κάτω των 8 000 έως τις 6 Οκτωβρίου 2019, είναι κατά περίπου δύο τρίτα χαμηλότερες σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2018. Η Τυνησία είναι η κύρια χώρα αναχώρησης προς την Ιταλία το 2019 μέχρι σήμερα, ακολουθούμενη από τη Λιβύη. Η Λιβυκή Ακτοφυλακή εξακολουθεί να συλλαμβάνει και να διασώζει μεγάλο αριθμό ατόμων στη θάλασσα – έχει αναφέρει άνω των 7 100 το 2019 μέχρι στιγμής (το σύνολο για το 2018 ήταν περίπου 15 000). Από πλευράς ιθαγένειας, ο μεγαλύτερος αριθμός αφίξεων στην Ιταλία το 2019 είναι οι Τυνησιοί, που αντιπροσωπεύουν το 28 % του συνόλου.

Διαδρομή της Δυτικής Μεσογείου/του Ατλαντικού

Ενώ στην **Ισπανία** σημειώθηκε ο μεγαλύτερος αριθμός παράτυπων αφίξεων στην ΕΕ το 2018, με σχεδόν 64 300 αφίξεις, από τον Φεβρουάριο του 2019 οι μηνιαίες αφίξεις μειώθηκαν σημαντικά σε σύγκριση με το 2018. Ο συνολικός αριθμός αφίξεων στην Ισπανία έως τις αρχές Οκτωβρίου 2019 ήταν περίπου 23 600, ήτοι μείωση 47 % σε σύγκριση με την ίδια περίοδο το 2018. Ένας σημαντικός παράγοντας ήταν η επένδυση στις σχέσεις ΕΕ-Μαρόκου, συμπεριλαμβανομένης της σημαντικής χρηματοδοτικής στήριξης της ΕΕ για τη διαχείριση των συνόρων και την καταπολέμηση της παράτυπης μετανάστευσης. Αυτό βοήθησε τη μαροκινή κυβέρνηση να ενισχύσει τους συνοριακούς ελέγχους και να καταπολεμήσει τους διακινητές μεταναστών.

Μέχρι στιγμής το 2019, το Μαρόκο είναι η κύρια χώρα καταγωγής των παράτυπων μεταναστών που φθάνουν στην Ισπανία, περίπου 30 % του συνόλου, ενώ ακολουθούν η Αλγερία, η Γουινέα, το Μάλι και η Ακτή Ελεφαντοστού. Η συντριπτική πλειονότητα των παράτυπων μεταναστών που φθάνουν στην Ισπανία αναχώρησαν από το Μαρόκο, αν και υπήρξε μια μικρή πρόσφατη αύξηση από την Αλγερία.

Κατάσταση στον τομέα του ασύλου

³ 71 άτομα μέχρι τις 29 Σεπτεμβρίου.

⁴ <https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-map/>.

Κατά τους πρώτους εννέα μήνες του 2019, περισσότερες από 500 000 αιτήσεις υποβλήθηκαν στην ΕΕ+ (ελαφρά αύξηση σε σύγκριση με σχεδόν 497 000 κατά την ίδια περίοδο του 2018). Οι κυριότερες χώρες υποδοχής το 2019 μέχρι σήμερα είναι η Γερμανία, η Γαλλία, η Ισπανία, η Ελλάδα και το Ηνωμένο Βασίλειο, που αντιπροσωπεύουν πάνω από το 72 % του συνόλου. Το 2018, οι κύριες χώρες καταγωγής ήταν η Συρία, το Αφγανιστάν και το Ιράκ, και μέχρι στιγμής το 2019 είναι το Αφγανιστάν, η Συρία και η Βενεζουέλα. Το πρώτο εξάμηνο του 2019 εκδόθηκαν 96 800 θετικές αποφάσεις στην ΕΕ+⁵. Το ποσοστό αναγνώρισης των πρωτοβάθμιων αποφάσεων που εκδόθηκαν μεταξύ Φεβρουαρίου και Ιουλίου 2019 ήταν 34 %⁶.

Εγγενές στοιχείο του σημαντικού αριθμού αιτήσεων είναι οι αιτήσεις που υποβάλλονται ως αποτέλεσμα δευτερογενών μετακινήσεων, οι οποίες συνεπάγονται ότι άτομα που έχουν καταγραφεί σε ένα κράτος μέλος διαπιστώνεται στη συνέχεια ότι υποβάλλουν αίτηση σε άλλο κράτος μέλος. Αν και η εκτίμηση των δευτερογενών μετακινήσεων βασίζεται επί του παρόντος κυρίως σε δεδομένα που αφορούν αποκλειστικά τις αιτήσεις και όχι τα πρόσωπα – και ένα πρόσωπο θα μπορούσε να έχει υποβάλει αιτήσεις σε περισσότερα κράτη μέλη – πάνω από 280 000 από αυτά τα αλλοδαπά θετικά αποτελέσματα αναζήτησης καταγράφηκαν στη βάση δεδομένων Eurodac κατά τους πρώτους εννέα μήνες του 2019. Πράγματι, αν και οι κυριότερες χώρες πρώτης εισόδου, όπως η Ιταλία και η Ελλάδα, έχουν τον μεγαλύτερο αριθμό υφιστάμενων εγγραφών, η Γαλλία και η Γερμανία παραμένουν οι κύριες χώρες προορισμού των δευτερογενών μετακινήσεων με τον μεγαλύτερο αριθμό θετικών απαντήσεων.

3. ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΕ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑ ΜΗΚΟΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ

• Διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου

Η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας του Μαρτίου 2016 και η Διευκόλυνση για τους Πρόσφυγες στην Τουρκία

Η Τουρκία είναι βασικός εταίρος της ΕΕ, μεταξύ άλλων για τη διαχείριση της μετανάστευσης στην Ανατολική Μεσόγειο. Από τον Μάρτιο του 2016, η δήλωση ΕΕ-Τουρκίας έχει διαδραματίσει καίριο ρόλο προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική και από κοινού αντιμετώπιση των παράτυπων μεταναστευτικών ροών στην Ανατολική Μεσόγειο από μέρους της ΕΕ και της Τουρκίας. Η εν λόγω δήλωση εξακολούθησε να παράγει συγκεκριμένα αποτελέσματα όσον αφορά τη μείωση των παράτυπων και επικίνδυνων διελεύσεων και του αριθμού ανθρώπινων ζωών που χάνονται στο Αιγαίο. Μπορεί να αυξήθηκαν οι αφίξεις στην Ελλάδα δια θαλάσσης και δια ξηράς κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2019, δεν είναι όμως συγκρίσιμες με τον αριθμό των αφίξεων που παρατηρήθηκαν το 2015. Εξίσου σημαντικό είναι το γεγονός ότι η δήλωση έχει παράσχει στήριξη σε σημαντική κλίμακα για τους Σύρους πρόσφυγες και τις κοινότητες υποδοχής στην Τουρκία, καθώς και για την ασφαλή επανεγκατάσταση Σύρων από την Τουρκία στην Ευρώπη.

Η Τουρκία φιλοξενεί τον μεγαλύτερο πληθυσμό προσφύγων στον κόσμο – περίπου 4 εκατομμύρια άτομα⁷ – και η βοήθεια της ΕΕ παρέχει ζωτικής σημασίας στήριξη σε όσους την χρειάζονται μέσω της **Διευκόλυνσης για τους Πρόσφυγες στην Τουρκία**, ύψους 6 δις. ευρώ. Τα κονδύλια της ΕΕ στηρίζουν επί του παρόντος 90 εν εξελίξει έργα, ενώ 30 επιπλέον έργα θα αρχίσουν το 2020. Η διευκόλυνση έχει καινοτόμο προσέγγιση, καθόσον τα κράτη μέλη και η Τουρκία συμμετέχουν πλήρως στον προσανατολισμό των έργων, και προβλέπει ταχείες

⁵ Πηγή: Eurostat.

⁶ <https://www.easo.europa.eu/latest-asylum-trends>.

⁷ Σύμφωνα με την UNHCR, η Τουρκία φιλοξενεί πάνω από 3,6 εκατομμύρια Σύρους πρόσφυγες, καθώς και περίπου 360 000 πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο από χώρες εκτός της Συρίας, κυρίως από το Αφγανιστάν, το Ιράκ και το Ιράν (<http://reporting.unhcr.org/node/2544?y=2019#year>).

διαδικασίες για την επιτάχυνση της υλοποίησης⁸. Πολλά έργα θα συνεχίσουν να παρέχουν στήριξη έως το 2024-25. Η διευκόλυνση ανταποκρίθηκε ταχέως σε βασικές ανάγκες και είναι σαφές ότι πολλές από αυτές τις ανάγκες θα εξακολουθήσουν να υφίστανται στο άμεσο μέλλον.

Η διευκόλυνση για τους πρόσφυγες στην Τουρκία: κύριες δράσεις σε εξέλιξη

- Σχεδόν 1,7 εκατομμύριο Σύροι λαμβάνουν στήριξη για βασικές καθημερινές ανάγκες·
- Πάνω από μισό εκατομμύριο παιδιά-πρόσφυγες λαμβάνουν στήριξη για να παρακολουθήσουν το σχολείο·
- 4 500 καθηγητές τουρκικής γλώσσας εργάζονται για να παράσχουν γλωσσική κατάρτιση σε περισσότερα από 250 000 παιδιά·
- Συνεχίζεται πρόγραμμα εμβολιασμού χάρη στο οποίο 650 000 νήπια-πρόσφυγες έχουν εμβολιαστεί μέχρι σήμερα·
- Παρέχεται μέσο μεταφοράς στο σχολείο για σχεδόν 40 000 παιδιά·
- Έχουν ήδη πραγματοποιηθεί περίπου 1,5 εκατομμύριο προγεννητικές ιατρικές επισκέψεις·
- Έχουν ήδη πραγματοποιηθεί περίπου 8,1 εκατομμύρια ιατρικές επισκέψεις πρωτοβάθμιας ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης·
- Προχωρεί η κατασκευή 180 σχολείων και η δημιουργία 179 κέντρων υγείας μεταναστών.

Μέχρι σήμερα, έχει διατεθεί το 97 % των πόρων της διευκόλυνσης (αναμένεται η κατανομή του συνόλου των 6 δισ. EUR έως το τέλος του 2019), με συνολικές εκταμιεύσεις μέχρι στιγμής περίπου 3 δισ. EUR⁹. Τα έργα που θα αρχίσουν στις αρχές του 2020 θα περιλαμβάνουν συνέχιση της στήριξης για πρόσβαση των προσφύγων στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και την εκπαίδευση, υποδομές για τη διαχείριση αποβλήτων και υδάτων, καθώς και βοήθεια για την ένταξη στην αγορά εργασίας και την απασχόληση των προσφύγων.

Η Τουρκία αντιμετωπίζει σήμερα *αυξανόμενη μεταναστευτική πίεση*, καθώς η αστάθεια στην ευρύτερη περιοχή παραμένει. Ο αριθμός των παράτυπων μεταναστών που συνελήφθησαν από τις τουρκικές αρχές μέχρι στιγμής το 2019 πλησιάζει τους 270 000¹⁰. Ειδικότερα, σημειώθηκε αύξηση του αριθμού των Αφγανών υπηκόων που φθάνουν παράτυπα και συλλαμβάνονται στην Τουρκία. Η Τουρκία ανακοίνωσε, τον Μάιο του 2019, ότι σκόπευε να επιστρέψει στη χώρα καταγωγής τους περίπου 100 000 Αφγανούς υπηκόους έως το τέλος του έτους και έχει αρχίσει συνομιλίες με την αφγανική κυβέρνηση για την επίτευξη συμφωνίας σχετικά με τον αριθμό και τη συχνότητα των επιστροφών. Η πρόκληση της υποδοχής Σύρων προσφύγων σε μια κατάσταση παρατεταμένου εκτοπισμού στην Τουρκία θα αποτελούσε πρόκληση για οποιαδήποτε χώρα και αξίζει την αναγκαία στήριξη.

Αντιμετώπιση των μεταναστευτικών τάσεων κατά μήκος της ανατολικής διαδρομής

Από το 2016, η ΕΕ υποστηρίζει τον πολιτικό διάλογο μεταξύ του Αφγανιστάν, του Πακιστάν και του Ιράν για την εξεύρεση βιώσιμων λύσεων για τους Αφγανούς πρόσφυγες στις χώρες υποδοχής. Η υποστήριξη αυτή συμπληρώνεται με χρηματοδοτική συνδρομή ύψους 300 εκατ. EUR για την παροχή βοήθειας στο Αφγανιστάν, το Μπαγκλαντές, το Πακιστάν, το Ιράν και το Ιράκ¹¹. Στόχος είναι η στήριξη των μεταναστών, των προσφύγων, των εσωτερικά

⁸ Στην έκθεσή του σχετικά με τη Διευκόλυνση για τους Πρόσφυγες στην Τουρκία, το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο διαπίστωσε ότι, σε ένα δυσχερές πλαίσιο, η διευκόλυνση κινητοποίησε ταχέως κεφάλαια, για τα οποία οι σχετικές συμβάσεις συνήφθησαν έως και πέντε φορές ταχύτερα από την παραδοσιακή βοήθεια στην Τουρκία στο πλαίσιο του μηχανισμού προενταξιακής βοήθειας.

⁹ Μέχρι στιγμής έχουν προγραμματιστεί 5,8 δισ. EUR (2,23 δισ. EUR για ανθρωπιστική βοήθεια και 3,57 δισ. EUR για μη ανθρωπιστική βοήθεια), εκ των οποίων για 4,2 δισ. EUR έχουν συναφθεί συμβάσεις και έχουν εκταμιευθεί 2,57 δισ. EUR.

¹⁰ Σύμφωνα με την τουρκική Γενική Διεύθυνση Διαχείρισης της Μετανάστευσης.

¹¹ Ειδικά μέτρα για τη μετανάστευση και τις εκτοπίσεις στην Ασία και τη Μέση Ανατολή που εγκρίθηκαν το 2016 και το 2017.

εκτοπισμένων ατόμων και των επιστρεφόντων, καθώς και των κοινοτήτων υποδοχής, και η παροχή βοήθειας στις δημόσιες αρχές για τη διαχείριση της μετανάστευσης και τη βιώσιμη επανένταξη των επιστρεφόντων. Για παράδειγμα, στο Αφγανιστάν, η στήριξη μέχρι σήμερα έχει βοηθήσει σχεδόν 10 000 νοικοκυριά που καλύπτουν 70 000 άτομα, όσον αφορά την ανάπτυξη της τοπικής κοινότητας, την επαγγελματική κατάρτιση και την ενίσχυση των μικρών επιχειρήσεων. Παρέχεται επίσης στήριξη σε Αφγανούς υπηκόους στο εσωτερικό του Ιράν και του Πακιστάν, για παράδειγμα, με την παροχή πλέον, σε 45 000 Αφγανούς πρόσφυγες, πρόσβασης στο σύστημα ασφάλισης υγείας στο Ιράν.

Από το καλοκαίρι του 2018, η ΕΕ έχει επεκτείνει τη συνδρομή της μετά την άφιξη στο πλαίσιο της κοινής πορείας ΕΕ-Αφγανιστάν σε θέματα μετανάστευσης, πέραν των επιστρεφόντων από την ΕΕ, ώστε να συμπεριληφθούν Αφγανοί υπήκοοι που επιστρέφουν από την Τουρκία. Έκτοτε, η ΕΕ βοήθησε πάνω από 15 000 επιστρέφοντες από την Τουρκία στο Αφγανιστάν, παρέχοντας συμβουλές, ιατρική βοήθεια, προσωρινή στέγαση, βοήθεια σε μετρητά και μετέπειτα μεταφορά στον τελικό προορισμό τους.

Βάσει της δήλωσης, η Τουρκία έχει δεσμευθεί να αποτρέψει την αύξηση των *παράτυπων μεταναστευτικών ροών* σε νέες θαλάσσιες ή χερσαίες διαδρομές, κάτι που αποδείχθηκε προβληματικό, όπως προκύπτει από την πρόσφατη αύξηση των αφίξεων στην Ελλάδα και την Κύπρο, και προηγουμένως στα χερσαία σύνορα με τη Βουλγαρία και την Ελλάδα.

Η *επιστροφή* όλων των νέων παράτυπων μεταναστών από την Ελλάδα στην Τουρκία βάσει της δήλωσης αποτελεί διαρκή πρόκληση. Η Ελλάδα κατάφερε να επιστρέψει μόνο 1 908 μετανάστες βάσει της δήλωσης, με ρυθμό που επιβραδύνεται και περίπου 100 επιστροφές εφέτος. Αυτό αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για να επιτευχθεί πρόοδος, κάτι που συνδέεται επίσης με τις χρονοβόρες διαδικασίες χορήγησης ασύλου στην Ελλάδα. Η Επιτροπή συνεχίζει τις προσπάθειές της για στήριξη τόσο των επανεγκαταστάσεων όσο και της επιτάχυνσης των επιστροφών. Η βελτίωση της διεκπεραίωσης των αιτήσεων ασύλου, τόσο στην ηπειρωτική χώρα όσο και στα νησιά, θα συνέβαλε σημαντικά στην επιτάχυνση των επιστροφών.

Η *επανεγκατάσταση* Σύρων προσφύγων στα κράτη μέλη της ΕΕ βάσει της δήλωσης έχει σημειώσει σαφή επιτυχία, καθώς περισσότερα από 25 000 άτομα που χρήζουν διεθνούς προστασίας έχουν επανεγκατασταθεί από τον Απρίλιο του 2016 σε 18 κράτη μέλη. Οι προσπάθειες αυτές θα πρέπει να διατηρηθούν και η Επιτροπή θα συνεχίσει να παρέχει τη στήριξή της. Η Επιτροπή ζήτησε την ενεργοποίηση του εθελοντικού προγράμματος εισδοχής για ανθρωπιστικούς λόγους¹² με την Τουρκία, το οποίο θα ενισχύσει την εφαρμογή της δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας και θα καταδεικνύει περαιτέρω τη δέσμευση της ΕΕ απέναντί της.

Στη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας περιλαμβάνεται επίσης ευρύ φάσμα άλλων βασικών θεμάτων στις σχέσεις ΕΕ-Τουρκίας. Ένας τομέας στον οποίο σημειώθηκαν περαιτέρω εξελίξεις είναι η *ελευθέρωση των θεωρήσεων*. Ένα κριτήριο αξιολόγησης, σχετικό με την ασφάλεια των εγγράφων, έχει ολοκληρωθεί από την έκθεση του Μαρτίου, ενώ εκκρεμούν πλέον έξι επί συνόλου 72 κριτηρίων αξιολόγησης. Η Τουρκία άρχισε τον Σεπτέμβριο του 2019 μια ανανεωμένη προσπάθεια για την αντιμετώπιση αυτών των κριτηρίων αξιολόγησης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξακολουθεί να ενθαρρύνει τις προσπάθειες της Τουρκίας προκειμένου να ολοκληρώσει το συντομότερο δυνατό τις εργασίες της σε όλα τα εκκρεμή κριτήρια που προβλέπονται στον χάρτη πορείας για την ελευθέρωση των θεωρήσεων.

Η πλήρης και σταθερή εφαρμογή της δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας, απαιτεί συνεχείς προσπάθειες και πολιτική βούληση από όλες τις πλευρές. Οι πρόσφατες πολιτικές επαφές υπογράμμισαν

¹² Το εθελοντικό πρόγραμμα εισδοχής για ανθρωπιστικούς λόγους είναι ένα περαιτέρω πρόγραμμα επανεγκατάστασης που προβλέπεται στη δήλωση ΕΕ-Τουρκίας. Οι τυποποιημένες επιχειρησιακές διαδικασίες για το πρόγραμμα εγκρίθηκαν από την Τουρκία και τα κράτη μέλη της ΕΕ το 2017. Σύμφωνα με τη Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας το πρόγραμμα θα ενεργοποιηθεί όταν θα παύσουν οι παράτυπες διελεύσεις μεταξύ της Τουρκίας και της ΕΕ ή τουλάχιστον όταν αυτές θα έχουν μειωθεί σημαντικά και με διατηρήσιμο τρόπο.

ότι η Επιτροπή θα συνεχίσει να προωθεί το έργο αυτό και να εξετάζει τα επόμενα βήματα και τις προκλήσεις όπου ανακύπτουν¹³. Εκτός από τη στήριξη των προσφύγων στην Τουρκία, η ΕΕ βοηθά την Τουρκία μέσω τακτικής προενταξιακής βοήθειας με στόχο την περαιτέρω ενίσχυση της ικανότητας των αρχών να διαχειρίζονται την παράτυπη μετανάστευση προς την Τουρκία και μετά προς στην ΕΕ. Μεταξύ άλλων παρέχεται στήριξη για οικειοθελή επιστροφή από την Τουρκία και βοήθεια για προγράμματα επανένταξης και ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων. Οι συζητήσεις μεταξύ της Επιτροπής και της Τουρκίας βρίσκονται τώρα σε εξέλιξη με σκοπό να επιτευχθεί συμφωνία για την περαιτέρω άμεση στήριξη της διαχείρισης της μετανάστευσης κατά το τρέχον έτος.

Η ΕΕ πρωτοστατεί στην ανθρωπιστική ανταπόκριση στις ανάγκες που προκάλεσε η κρίση στη Συρία, με παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας στη Συρία και στην ευρύτερη περιοχή που ανέρχεται σε 1,6 δις. EUR μεταξύ 2014 και 2019. Μόνο το 2019, η ΕΕ διέθεσε 170 εκατ. EUR για την παροχή σωτήριας πολυτομεακής βοήθειας σε ευάλωτα άτομα στο εσωτερικό της Συρίας, όπου κι αν βρίσκονται. Το 2018, η ανθρωπιστική βοήθεια της ΕΕ δόθηκε σε περίπου 9 εκατομμύρια δικαιούχους στο εσωτερικό της Συρίας.

Το Περιφερειακό Καταπιστευματικό Ταμείο της ΕΕ για την αντιμετώπιση της συριακής κρίσης

Το Περιφερειακό Καταπιστευματικό Ταμείο της ΕΕ για την αντιμετώπιση της συριακής κρίσης συγκεντρώνει συνεισφορές από 22 κράτη μέλη, την Τουρκία και τον προϋπολογισμό της ΕΕ για τη στήριξη των κοινοτήτων υποδοχής, των προσφύγων και των εσωτερικά εκτοπισμένων στην Ιορδανία, τον Λίβανο, την Τουρκία και το Ιράκ. Από τη δημιουργία του το 2014, έχει εξελιχθεί από την παροχή βοήθειας για έγκαιρη αποκατάσταση με στόχο την κάλυψη βασικών αναγκών, στη στήριξη των χωρών υποδοχής με την ενίσχυση των εθνικών συστημάτων και υποδομών, καθώς και της αυτάρκειας και ανθεκτικότητας των προσφύγων. Προγράμματα συνολικού ύψους άνω των 1,6 δισεκατομμυρίων ευρώ σε περισσότερα από 75 έργα επικεντρώνονται σε τομείς όπως η εκπαίδευση, τα μέσα διαβίωσης, η υγεία και η κοινωνικοοικονομική στήριξη. Τον Ιούνιο του 2019, συμφωνήθηκε επιπλέον δέσμη ύψους 100 εκατ. ευρώ για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, την ανθεκτικότητα και την προστασία στον Λίβανο, την Ιορδανία και το Ιράκ.

Από την έναρξη της κρίσης στη Συρία το 2011, έχουν διατεθεί κονδύλια ύψους περίπου 4 δις. EUR μέσω μιας σειράς προγραμμάτων για τη στήριξη των προσφύγων και των κοινοτήτων υποδοχής στην **Ιορδανία** και τον **Λίβανο**. Το 2018, στα αποτελέσματα περιλαμβάνονται η πρόσβαση στη βασική εκπαίδευση για σχεδόν 290 000 παιδιά-πρόσφυγες στην Ιορδανία και τον Λίβανο, η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας στον Λίβανο για 375 000 άτομα και οι μηνιαίες μεταβιβάσεις σε περίπου 143 000 πρόσφυγες στην Ιορδανία για την κάλυψη των βασικών αναγκών τους.

Τον Μάρτιο του 2019 η ΕΕ διοργάνωσε τρίτη διάσκεψη με θέμα «Στηρίζοντας το μέλλον της Συρίας και της ευρύτερης περιοχής». Η διεθνής κοινότητα και οι χώρες υποδοχής προσφύγων επιβεβαίωσαν εκ νέου τη δέσμευσή τους να στηρίζουν τα εκατομμύρια ατόμων που πλήττονται από τη σύγκρουση και τις χώρες και τις κοινότητες υποδοχής τους, συμπεριλαμβανομένων του Λιβάνου, της Ιορδανίας και της Τουρκίας. Η διεθνής κοινότητα ανέλαβε δέσμευση για ποσό άνω των 6,2 δις. EUR για το 2019 (το 92 % αυτού του ποσού έχει ήδη καταβληθεί), και επιπλέον ποσό ύψους 2,1 δις. EUR για το 2020 και μετά. Άνω του 80 % αυτών των δεσμεύσεων ανελήφθησαν από την ΕΕ και τα κράτη μέλη της. Επίσης, τα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι δωρητές ανακοίνωσαν δάνεια ύψους 18,5 δις. EUR για το 2019 και μετά.

¹³ Για παράδειγμα, η επίσκεψη του Επιτρόπου κ. Αβραμόπουλου και του Γερμανού υπουργού Εσωτερικών κ. Seehofer στην Τουρκία και την Ελλάδα στις 3 και 4 Οκτωβρίου 2019.

Στήριξη στην Ελλάδα και την Κύπρο

Οι προηγούμενες εκθέσεις προόδου τόνισαν την επείγουσα ανάγκη για περαιτέρω πρόοδο στην **Ελλάδα**. Οι αυξημένες αφίξεις από το καλοκαίρι έχουν τονίσει και πάλι την ανάγκη ανάληψης δράσης, κυρίως όσον αφορά τη βελτίωση των συνθηκών υποδοχής στα ελληνικά νησιά, και την ουσιαστική αύξηση του ρυθμού των επιστροφών από την Ελλάδα βάσει της δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας. Τα πρώτα βήματα έγιναν με νέες εθνικές στρατηγικές για την υποδοχή των μεταναστών και για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, και η κυβέρνηση δεσμεύθηκε επίσης να επανεξετάσει πτυχές του νομικού πλαισίου για το άσυλο με στόχο την ταχύτερη διεκπεραίωση και την αύξηση των επιστροφών. Ωστόσο, οι δύσκολες συνθήκες που προκαλούνται από την αύξηση των αφίξεων και την έλευση του χειμώνα τονίζουν την ανάγκη για επείγουσα δράση. Η Επιτροπή και οι σχετικοί οργανισμοί της ΕΕ παρέχουν κάθε δυνατή στήριξη στην Ελλάδα για την επιτάχυνση των αναγκαίων εργασιών.

Η χρηματοδότηση της ΕΕ εξακολούθησε να βοηθά την Ελλάδα, με την παροχή στήριξης άνω των 2,2 δισ. EUR από το 2015¹⁴. Το ποσό αυτό περιλαμβάνει 8 εκατ. EUR που χορηγήθηκαν τον Σεπτέμβριο του 2019 σε δύο έργα του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης για τη βελτίωση της προστασίας και των συνθηκών υποδοχής των ασυνόδευτων ανηλίκων, καθώς και για την ενίσχυση της ασφάλειας στις εγκαταστάσεις της ηπειρωτικής χώρας. Κατά τη διάρκεια του 2019, το πρόγραμμα «Στήριξη έκτακτης ανάγκης για την ένταξη και τη στέγαση» (ΕΣΤΙΑ), το οποίο υλοποιεί η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR), εξακολούθησε να παρέχει στέγαση μέσω ενοικίασης καταλυμάτων σε πάνω από 25 000 αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες, καθώς και μηνιαία επιδόματα σε μετρητά σε πάνω από 72 000 άτομα. Η ΕΕ χρηματοδότησε επίσης το έργο του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης και του Ταμείου των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά για την παροχή επιτόπιας στήριξης στις εγκαταστάσεις υποδοχής στην ηπειρωτική χώρα¹⁵. Οι οργανισμοί της ΕΕ διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, αλλά το έργο τόσο της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο όσο και του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής στηρίζεται στη διάθεση εμπειρογνομόνων από τα κράτη μέλη. Οι ελλείψεις όσον αφορά τον αριθμό των εμπειρογνομόνων που υποσχέθηκαν τα κράτη μέλη σήμαιναν μόνιμη έλλειψη επί του πεδίου, μειώνοντας την αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων. Επιπλέον, η Επιτροπή στηρίζει διάφορα εν εξελίξει προγράμματα που διαχειρίζονται οι ελληνικές αρχές, τα οποία αποσκοπούν στη γεφύρωση των υφιστάμενων κενών όσον αφορά τη νομική συνδρομή, την ιατρική περίθαλψη και τη διερμηνεία, τόσο στα νησιά όσο και στην ηπειρωτική χώρα.

Η χρηματοδότηση της ΕΕ προς την **Κύπρο** από το 2014 ανήλθε σε σχεδόν 100 εκατ. EUR¹⁶, εκ των οποίων πάνω από 4 εκατ. EUR ήταν βοήθεια έκτακτης ανάγκης. Επίσης, έχουν τοποθετηθεί εμπειρογνώμονες από τα κράτη μέλη και η αυξημένη πίεση στην Κύπρο απαιτεί αύξηση των σχετικών δεσμεύσεων. Σε συνεργασία με την ΕΕ, η Κύπρος έχει αναπτύξει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης για την αποτελεσματική διαχείριση της μετανάστευσης, η εφαρμογή του οποίου βρίσκεται σε εξέλιξη με τη χρηματοδοτική και επιχειρησιακή στήριξη της Επιτροπής και των οργανισμών της ΕΕ.

¹⁴ Στήριξη από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και τον Μηχανισμό Στήριξης Έκτακτης Ανάγκης. Η ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης έκτακτης ανάγκης, που παρείχε στήριξη για την κάλυψη των ανθρωπιστικών αναγκών των μεταναστών και των προσφύγων που έχουν εγκλωβιστεί στην Ελλάδα, έληξε τον Μάρτιο του 2019. Σε διάστημα τριετίας, χορηγήθηκαν συνολικά άνω των 643 εκατ. EUR. Η χρηματοδότηση ορισμένων δραστηριοτήτων, όπως οι ειδικές εγκαταστάσεις για ασυνόδευτους ανηλίκους και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, έχει ανατεθεί στις ελληνικές αρχές.

¹⁵ Συμπεριλαμβάνεται η πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και μη τυπική εκπαίδευση, ειδικές ασφαλείς ζώνες για ασυνόδευτους ανηλίκους, καθώς και εκπαίδευση για το επιχειρησιακό προσωπικό.

¹⁶ Σχεδόν 40 εκατ. EUR στο πλαίσιο του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (για παράδειγμα σχετικά με την υποδοχή) και σχεδόν 52 εκατ. EUR στο πλαίσιο του Ταμείου Εσωτερικής Ασφάλειας για τη στήριξη της πολιτικής θεώρησης, του ελέγχου των συνόρων και της αστυνομικής συνεργασίας.

Η Επιτροπή εξακολουθεί να στηρίζει δραστηριότητες που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε απτή αλληλεγγύη και στην Ανατολική Μεσόγειο. Οι αιτήσεις συνδρομής μέσω **μετεγκατάστασης** από την Κύπρο και την Ελλάδα απαιτούν έγκαιρη απάντηση από τα κράτη μέλη. Η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να στηρίζει τις προσπάθειες αυτές, εφόσον είναι αναγκαίο, μεταξύ άλλων μέσω χρηματοδοτικής στήριξης από τον προϋπολογισμό της ΕΕ που μπορεί να διατεθεί στα κράτη μέλη που προβαίνουν σε εθελοντική μετεγκατάσταση¹⁷.

- **Διαδρομή των Δυτικών Βαλκανίων**

Από την έναρξη της κρίσης το 2015, έχει παρασχεθεί συνδρομή της ΕΕ ύψους άνω των 141 εκατ. EUR για τη στήριξη των Δυτικών Βαλκανίων με στόχο την άμεση αντιμετώπιση της προσφυγικής και μεταναστευτικής κρίσης¹⁸. Η στήριξη έχει επίσης λάβει τη μορφή εμπειρογνώσιας από τους οργανισμούς της ΕΕ και τα κράτη μέλη, με ιδιαίτερη έμφαση στη μεταφορά των κανόνων και των προτύπων της ΕΕ στην εθνική μεταναστευτική πολιτική και τα νομικά πλαίσια. 48 προσκεκλημένοι συνοριοφύλακες έχουν τοποθετηθεί στη Σερβία και 146 στη Βόρεια Μακεδονία. Παρόλο που αυτό συνέβαλε στην οικοδόμηση ισχυρότερων συστημάτων μετανάστευσης, ασύλου και διαχείρισης των συνόρων, οι εθνικές διοικητικές ικανότητες εξακολουθούν να είναι περιορισμένες και συχνά δυσκολεύονται να ανταποκριθούν στην πρόκληση των νέων μεταναστευτικών ροών.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έχει αντιμετωπίσει σημαντική αύξηση των αφίξεων. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, από τον Ιανουάριο του 2018 πάνω από 45 000 πρόσφυγες και μετανάστες έχουν εισέλθει στη χώρα. Το γεγονός αυτό δημιούργησε σοβαρή πρόκληση, με την στέγαση περίπου 3 300 ατόμων σε επίσημα κέντρα επί του παρόντος. Από το 2018, η Επιτροπή συνεργάζεται με τους εταίρους στον τομέα της ανθρωπιστικής βοήθειας και τις αρχές για να καλύψει τις βασικές ανάγκες των προσφύγων και των μεταναστών και να βοηθήσει τη χώρα να ενισχύσει την ικανότητά της για διαχείριση της μετανάστευσης, διαθέτοντας 34 εκατ. EUR ως πρόσθετη χρηματοδότηση της ΕΕ. Το ποσό αυτό στηρίζει τα προσωρινά κέντρα υποδοχής και την πρόσβαση σε τρόφιμα, σε βασικές υπηρεσίες και στην προστασία των πλέον ευάλωτων ατόμων, ωφελεί δε περισσότερα από 3 500 άτομα.

Καθώς αρχίζει η χειμερινή περίοδος, οι αρχές της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης πρέπει να εντοπίσουν γρήγορα κατάλληλες εγκαταστάσεις φιλοξενίας για τους πρόσφυγες και τους μετανάστες που έχουν εγκλωβιστεί στη χώρα. Η ΕΕ είναι πρόθυμη να συνδράμει στη χρηματοδότηση αυτών των πρόσθετων εγκαταστάσεων, εφόσον τηρούν τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα, καθώς και στη στήριξη των τοπικών κοινοτήτων που πλήττονται περισσότερο.

- **Διαδρομή της Κεντρικής Μεσογείου**

Λιβύη και οι Μηχανισμοί Έκτακτης Διέλευσης

Η κατάσταση στη **Λιβύη** εξακολουθεί να προκαλεί σοβαρές ανησυχίες. Η δράση της ΕΕ για την προστασία των εσωτερικά εκτοπισμένων, των προσφύγων και των μεταναστών της Λιβύης οριοθετήθηκε από το έργο της ομάδας δράσης Αφρικανικής Ένωσης - Ευρωπαϊκής Ένωσης - Ηνωμένων Εθνών. Μετά από βίαιες συγκρούσεις εντός και γύρω από την Τρίπολη τον Απρίλιο του 2019, η ομάδα δράσης συνέβαλε στην επιτάχυνση της απομάκρυνσης των προσφύγων και των μεταναστών από τα κέντρα κράτησης κοντά στην πρώτη γραμμή και, όπου ήταν δυνατόν, στην εξεύρεση ασφαλούς καταφυγίου εκτός Λιβύης.

¹⁷ Τα κράτη μέλη μετεγκατάστασης μπορούν να λάβουν κατ' αποκοπή ποσό 6 000 EUR ανά αιτούντα, εφαρμόζοντας το τροποποιημένο άρθρο 18 του κανονισμού 516/2014 για το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης.

¹⁸ Επιπλέον, από το 2007 χορηγήθηκαν 216,1 εκατ. EUR για τη στήριξη των εταίρων των Δυτικών Βαλκανίων όσον αφορά τη μετανάστευση στο πλαίσιο τακτικής χρηματοδοτικής συνδρομής από τον Μηχανισμό Προενταξιακής Βοήθειας.

Η σύγκρουση στην Τρίπολη και γύρω από την Τρίπολη οδήγησε σε εκατοντάδες θανάτους και τραυματισμούς αμάχων, ενώ πάνω από 150 000 άτομα εξαναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους. Έκτοτε, δεν εξασφαλίστηκε διατηρήσιμη κατάπαυση του πυρός και, παρά τα βήματα προς την κατεύθυνση μιας πολιτικής διευθέτησης, η κατάσταση παραμένει ασταθής.

Η σύγκρουση είχε ιδιαίτερο αντίκτυπο στους μετανάστες και τους πρόσφυγες, και ειδικότερα στα σχεδόν 3 300 άτομα που βρίσκονταν σε κέντρα κράτησης στις περιοχές που πλήττονται από τις συγκρούσεις. Ένα από τα κέντρα αυτά, το κέντρο κράτησης Ταϊουα, επλήγη από αεροπορικές επιδρομές, με αποτέλεσμα περισσότερους από 50 θανάτους. Όταν αφέθηκαν ελεύθεροι οι υπόλοιποι 482 πρόσφυγες και μετανάστες, αναζήτησαν καταφύγιο στην **Εγκατάσταση Συγκέντρωσης και Αναχώρησης της UNHCR** στην Τρίπολη. Λόγω των αυξημένων αφίξεων, η Εγκατάσταση υπερβαίνει την κανονική χωρητικότητά της, και δεν κατέστη δυνατή η μεταφορά σημαντικού αριθμού ευάλωτων ατόμων από κέντρα κράτησης στην Εγκατάσταση.

Τα εκτενή προγράμματα συνεργασίας της ΕΕ στη Λιβύη (συνολικού ύψους 467 εκατ. EUR) συνεχίζονται παρά την κατάσταση από πλευράς ασφάλειας και τον Ιούλιο εγκρίθηκαν νέα προγράμματα από το Καταπιστευματικό Ταμείο της ΕΕ για την Αφρική¹⁹. Η **στήριξη της ΕΕ προς τα ευάλωτα άτομα** που έχουν πληγεί από τη σύγκρουση έχει επιταχυνθεί. Περιλαμβάνει άμεση βοήθεια έκτακτης ανάγκης, καθώς και προστασία, όπως ιατρική βοήθεια ή ψυχοκοινωνική βοήθεια, μεταξύ άλλων σε λιβυκά σημεία αποβίβασης και κέντρα κράτησης όταν η πρόσβαση είναι δυνατή. Περίπου 185 000 μη εδωδιμα είδη και είδη ατομικής υγιεινής, καθώς και ιατρική βοήθεια, έχουν παρασχεθεί στους πρόσφυγες και τους ευάλωτους μετανάστες ως βοήθεια έκτακτης ανάγκης. Στα τέλη Σεπτεμβρίου, μπόρεσε επίσης να επιστρέψει στην Τρίπολη μια κεντρική ομάδα της αποστολής συνδρομής της ΕΕ στη Λιβύη για την ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων, η οποία είχε συνεχίσει τις δραστηριότητές της από την Τύνιδα.

Η απομάκρυνση από τη Λιβύη αποτέλεσε ζωτικής σημασίας σανίδα σωτηρίας. Από τον Σεπτέμβριο του 2017, άνω των 4 000 ατόμων έχουν απομακρυνθεί, εκ των οποίων περίπου 3 000 προς τον χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ **μηχανισμό έκτακτης διέλευσης (ETM)** της UNHCR στον Νίγηρα. Οι απομακρύνσεις αυτές προς τον ETM συμπληρώθηκαν επίσης με απευθείας απομακρύνσεις προς την Ιταλία (808) και προς το κέντρο έκτακτης διέλευσης στη Ρουμανία (303). Από τα άτομα που απομακρύνθηκαν προς τον Νίγηρα, έχουν επανεγκατασταθεί μέχρι στιγμής 1 856 άτομα²⁰. Η εγκατάσταση του Νίγηρα συμπληρώνεται πλέον από έναν νέο ETM στη Ρουάντα, η δε Ρουάντα μέχρι στιγμής έχει συμφωνήσει να φιλοξενεί έως 500 άτομα το πολύ ανά πάσα στιγμή. Σχεδόν 200 άτομα έχουν απομακρυνθεί προς τη Ρουάντα τις τελευταίες εβδομάδες, ενώ έχουν προγραμματιστεί για τους προσεχείς μήνες περισσότερες απομακρύνσεις. Μια νέα δέσμη μέτρων στήριξης της ΕΕ για τον ETM της Ρουάντας βρίσκεται στο στάδιο της οριστικοποίησης.

Ταυτόχρονα, οι αρχές του Νίγηρα μείωσαν το ανώτατο όριο για τις δραστηριότητες του ETM στο προηγούμενο επίπεδό του και, ως εκ τούτου, ενδέχεται να μην είναι σε θέση να υποδεχθεί περαιτέρω απομακρυνθέντες για το υπόλοιπο του τρέχοντος έτους. Ένας σημαντικός λόγος για την κίνηση αυτή είναι ο αργός ρυθμός των επανεγκαταστάσεων. Επομένως, είναι υψίστης σημασίας τα κράτη μέλη να αυξήσουν την κλίμακα και να επιταχύνουν τον ρυθμό των επανεγκαταστάσεων από τους ETM.

¹⁹ Τα προγράμματα αυτά θα ενισχύσουν τις εν εξελίξει δράσεις για την προστασία και την παροχή βοήθειας στους πρόσφυγες και τους ευάλωτους μετανάστες, ιδίως στη Λιβύη, για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και της ανθεκτικότητας των Λίβυων και για την προώθηση των οικονομικών ευκαιριών, της μετανάστευσης εργατικού δυναμικού και της κινητικότητας σε χώρες της Βόρειας Αφρικής.

²⁰ Το Βέλγιο, ο Καναδάς, η Φινλανδία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία, οι Κάτω Χώρες, η Νορβηγία, η Σουηδία, η Ελβετία, το Ηνωμένο Βασίλειο και οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν δεχθεί επανεγκαταστάσεις από τη Λιβύη και τον μηχανισμό έκτακτης διέλευσης.

Ένα άλλο βασικό μέτρο είναι η συνεργασία της ΕΕ στον τομέα της *οικειοθελούς επιστροφής*. Η κοινή δράση με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης από τον Νοέμβριο του 2015 έχει συμβάλει σημαντικά στην επιστροφή άνω των 49 000 μεταναστών από τη Λιβύη²¹ και έχει παράσχει συνδρομή μετά την άφιξη και βοήθεια επανένταξης για άνω των 76 000 επιστρέφοντες στις χώρες καταγωγής τους. Το έργο αυτό έχει επίσης στηρίξει τη διάσωση άνω των 23 000 μεταναστών στην έρημο του Νίγηρα.

Για την αντιμετώπιση αυτών των συνεχιζόμενων προκλήσεων, η ομάδα δράσης Αφρικανικής Ένωσης - Ευρωπαϊκής Ένωσης - Ηνωμένων Εθνών για την αντιμετώπιση της μεταναστευτικής και προσφυγικής κατάστασης στη Λιβύη συνεδρίασε σε πολιτικό επίπεδο στο περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ και προσδιόρισε ορισμένες κοινές προτεραιότητες για τα επόμενα βήματα²². Σε αυτά περιλαμβάνονται η στήριξη των εκτοπισθέντων στη Λιβύη και των προσπαθειών καταγραφής του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης, καθώς και η ανάπτυξη περαιτέρω επιλογών απομάκρυνσης και η διατήρηση της πίεσης για παύση του υφιστάμενου συστήματος αυθαίρετης κράτησης. Σε άλλους τομείς περιλαμβάνονται ενισχυμένα μέτρα επανένταξης και επικοινωνία για την πρόληψη των επικίνδυνων ταξιδιών.

Στήριξη στην Ιταλία και τη Μάλτα

Από το 2014, η **Ιταλία** έχει λάβει στήριξη από την ΕΕ με χρηματοδότηση ύψους σχεδόν 1 δισ. EUR για το άσυλο, τη μετανάστευση, την ασφάλεια και τη διαχείριση των συνόρων²³. Η ΕΕ χορήγησε βοήθεια έκτακτης ανάγκης ύψους 0,7 εκατ. EUR στο ιταλικό Υπουργείο Εσωτερικών και στην UNHCR τον Ιούλιο του 2019 για στήριξη της ανθρωπιστικής απομάκρυνσης περίπου 450 ατόμων από τη Λιβύη και τον Νίγηρα προς την Ιταλία. Ένα άλλο πρόσφατο παράδειγμα είναι ένα έργο 30 εκατ. EUR σε πέντε ιταλικές περιφέρειες για την αντιμετώπιση της εκμετάλλευσης της εργασίας μεταναστών στη γεωργία και για την ένταξη των μεταναστών στην κανονική αγορά εργασίας. Στήριξη έχει επίσης δοθεί μέσω εμπειρογνώσιας από τους οργανισμούς της ΕΕ και τα κράτη μέλη, καθώς συνολικά έχουν τοποθετηθεί 144 εμπειρογνώμονες από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής το 2019 και 180 από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο. Η εμπειρογνώσια αυτή εξακολουθεί να αποτελεί ουσιαστικό μέρος της συνεισφοράς της ΕΕ στη διαχείριση της μετανάστευσης και στην ετοιμότητα στην κεντρική Μεσόγειο και τα κράτη μέλη πρέπει να διατηρήσουν το απαιτούμενο επίπεδο τοποθετήσεων.

Η χρηματοδοτική στήριξη προς τη **Μάλτα** έχει φτάσει τα 105 εκατ. EUR από το 2014²⁴. Η σημαντικότερη στήριξη της ΕΕ προς τη Μάλτα συνίσταται στη διευκόλυνση της μετεγκατάστασης των μεταναστών και των προσφύγων που αποβιβάζονται, βοήθεια δε έκτακτης ανάγκης ύψους περίπου 0,5 εκατ. EUR έχει παρασχεθεί στον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης για να βοηθήσει τη Μάλτα στη μετεγκατάσταση έως και 500 ατόμων.

Προσωρινές ρυθμίσεις σχετικά με την αποβίβαση

Η έκθεση προόδου της Επιτροπής του Μαρτίου τόνισε την ανάγκη να εξευρεθεί μια καλύτερα δομημένη προσωρινή λύση για την αποβίβαση μετά από επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης.

Τα περιστατικά που σχετίζονται με την αποβίβαση, μεταξύ άλλων από σκάφη ΜΚΟ, στην κεντρική Μεσόγειο κατέδειξαν σαφώς την ανάγκη εξεύρεσης ευρωπαϊκών λύσεων για μια

²¹ Το σύνολο των οικειοθελών επιστροφών από τη Λιβύη, τον Νίγηρα, το Μάλι, τη Μαυριτανία και το Τζιμπουτί υπερβαίνει τις 61 000.

²² Κοινό ανακοινωθέν τύπου στη διεύθυνση https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/67915/joint-press-release-meeting-joint-au-eu-un-taskforce-address-migrant-and-refugee-situation_en.

²³ Από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης και το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένων 275 εκατ. EUR σε βοήθεια έκτακτης ανάγκης.

²⁴ Το ποσό αυτό περιλαμβάνει χορήγηση 21 εκατ. EUR από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης και 84 εκατ. EUR από τα εθνικά προγράμματα του Ταμείου Εσωτερικής Ασφάλειας για την περίοδο 2014-2020.

διατηρήσιμη προσέγγιση της διαχείρισης της μετανάστευσης, με βάση την αλληλεγγύη, την κοινή ευθύνη και τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Κατόπιν αιτημάτων των κρατών μελών, η Επιτροπή έχει συντονίσει ειδικές επιχειρήσεις μετεγκατάστασης καθ' όλη τη διάρκεια του έτους²⁵. Αυτός ο ενεργός συντονισμός εκ μέρους της Επιτροπής των ενεργειών μετά την αποβίβαση, συνέβαλε επίσης στη διευκόλυνση της αποβίβασης. Οι προσπάθειες αυτές βασίστηκαν στις προσπάθειες αλληλεγγύης των κρατών μελών υποδοχής²⁶, που συμμετείχαν εθελοντικά στις εν λόγω επιχειρήσεις, αλλά και στη στήριξη των οργανισμών της ΕΕ, ιδίως της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο, υπό τον συντονισμό της Επιτροπής. Η χρηματοδότηση της ΕΕ συνέβαλε επίσης στη στήριξη των κρατών μελών με αποβιβάσεις ad hoc και την εφαρμογή των κατάλληλων διαδικασιών για τη διεκπεραίωση και τη μετεγκατάσταση των μεταναστών.

Παράλληλα, η Επιτροπή ενθαρρύνει ενεργά και στηρίζει την κατάρτιση προσωρινών ρυθμίσεων για την αποβίβαση, εν αναμονή της συμφωνίας για ένα μακροπρόθεσμο βιώσιμο σύστημα στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης του ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου. Με βάση συζητήσεις που διεξήχθησαν μεταξύ των κρατών μελών, τον Ιούνιο υποβλήθηκε έγγραφο εργασίας της Προεδρίας του Συμβουλίου σχετικά με κατευθυντήριες γραμμές για προσωρινές ρυθμίσεις αποβίβασης. Μια σειρά συζητήσεων στο Ελσίνκι και στο Παρίσι τον Ιούλιο άνοιξε τον δρόμο για μια υπουργική συνάντηση στη Μάλτα στις 23 Σεπτεμβρίου. Στη συνάντηση αυτή συμμετείχαν υπουργοί από την Ιταλία, τη Γαλλία, τη Μάλτα και τη Γερμανία, παρουσία της Φινλανδικής Προεδρίας και της Επιτροπής, και σε αυτήν καθορίστηκε το περίγραμμα μιας προβλέψιμης και διαρθρωτικής δέσμης ρυθμίσεων. Στη συνέχεια, αυτό συζητήθηκε με όλα τα κράτη μέλη στο Συμβούλιο Εσωτερικών Υποθέσεων της 8ης Οκτωβρίου, όπου η Επιτροπή ενθάρρυνε όσο το δυνατόν περισσότερα κράτη μέλη να προσυπογράψουν αυτή την προσπάθεια αλληλεγγύης. Μετά από εποικοδομητικές συζητήσεις μεταξύ των υπουργών, διοργανώθηκε τεχνικής φύσεως συζήτηση από την Επιτροπή με τα κράτη μέλη που συμμετέχουν στη μετεγκατάσταση, προκειμένου να συζητηθούν οι υφιστάμενες πρακτικές και οι ροές εργασιών, οι οποίες εφαρμόζονται στις εθελοντικές δράσεις μετεγκατάστασης που συντονίζονται από την Επιτροπή και στηρίζονται από τους οργανισμούς της ΕΕ. Η Επιτροπή παραμένει προσηλωμένη στη συνεργασία με τα κράτη μέλη για την εξεύρεση διατηρήσιμης λύσης για την αποβίβαση κατόπιν έρευνας και διάσωσης στη Μεσόγειο.

Οι εν λόγω προσωρινές ρυθμίσεις καταδεικνύουν ότι τα κράτη μέλη είναι πρόθυμα να επιδείξουν απτή αλληλεγγύη και θα μπορούσαν να αποτελέσουν πηγή έμπνευσης για την αντιμετώπιση των ροών σε άλλες περιοχές της Μεσογείου.

• Διαδρομή της Δυτικής Μεσογείου

Στήριξη στο Μαρόκο

Το **Μαρόκο** αντιμετωπίζει μεγάλη μεταναστευτική πίεση τα τελευταία χρόνια, ως χώρα διέλευσης και ως χώρα προορισμού. Για να συμβάλει στην αντιμετώπιση της κατάστασης, το χαρτοφυλάκιο συνεργασίας της ΕΕ για τη μετανάστευση περιλαμβάνει πλέον το ποσό των 238 εκατ. ευρώ, συμπεριλαμβανομένης της στήριξης από το Καταπιστευματικό Ταμείο της ΕΕ για την Αφρική. Η στήριξη αυτή, σε στενή συνεργασία με την Ισπανία, συνέβαλε σημαντικά στη μείωση των αφίξεων μέσω της Δυτικής Μεσογείου, στην αντιμετώπιση της παράτυπης μετανάστευσης και στην εξάρθρωση των εγκληματικών δικτύων, καθώς και στη

²⁵ Μέχρι τις 7 Οκτωβρίου, στα 14 περιστατικά αποβίβασης τα οποία συντόνισε η Επιτροπή, τα συμμετέχοντα κράτη μέλη δεσμεύθηκαν να αναδιανείμουν 1 187 μετανάστες, εκ των οποίων οι 368 έχουν ήδη μετεγκατασταθεί.

²⁶ Από το 2018, το Βέλγιο, η Φινλανδία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, η Μάλτα, οι Κάτω Χώρες, η Πορτογαλία, η Ρουμανία, η Σλοβενία, η Βουλγαρία και η Ισπανία έχουν συμμετάσχει σε τουλάχιστον μία από τις ad hoc επιχειρήσεις μετεγκατάστασης. Συμμετείχε επίσης η Νορβηγία.

στήριξη των ευάλωτων ομάδων. Επίκεντρο της στήριξης της ΕΕ ήταν η ενίσχυση της ικανότητας του Μαρόκου να διαχειρίζεται τις ροές προς και από την επικράτειά του, για παράδειγμα μέσω της εθνικής στρατηγικής του Μαρόκου για τη μετανάστευση και το άσυλο, που λαμβάνει θεσμική στήριξη για τη διαχείριση της μετανάστευσης, τη δημιουργία ικανοτήτων και τη διαχείριση των συνόρων. Στους ευάλωτους μετανάστες και πρόσφυγες παρέχεται προστασία και πρόσβαση σε νομική συνδρομή, με ιδιαίτερη έμφαση στα δικαιώματα των ασυνόδευτων ανηλίκων· έχει επίσης παρασχεθεί χρηματοδότηση για την οικειοθελή επιστροφή και την επανένταξη. Το Μαρόκο είναι επίσης σημαντικός εταίρος στην ανάπτυξη της νόμιμης μετανάστευσης, συμμετέχοντας σε πιλοτικά προγράμματα με τα οποία η κατάρτιση ειδικευμένου εργατικού δυναμικού στο Μαρόκο μπορεί να συνδεθεί με τις ανάγκες σε εργατικό δυναμικό στα κράτη μέλη. Η εμπειρία από τα τρέχοντα προγράμματα θα τροφοδοτήσει την ανάπτυξη νέων προγραμμάτων στο πλαίσιο μιας ευρύτερης σχέσης σε θέματα μετανάστευσης μακροπρόθεσμα.

Σημαντικό βήμα για την επανέναρξη των σχέσεων μεταξύ Μαρόκου και ΕΕ, ήταν η συμπερίληψη, από το 14ο Συμβούλιο Σύνδεσης ΕΕ-Μαρόκου τον Ιούνιο, της κινητικότητας και της μετανάστευσης ως βασικών τομέων για μελλοντική συνεργασία. Επιπλέον, το βελτιωμένο διμερές κλίμα οδήγησε στην επανάληψη του διαλόγου για τη μετανάστευση και την κινητικότητα στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης κινητικότητας. Ο εν λόγω διάλογος υποστηρίζεται από μια σειρά πρόσφατων συνεδριάσεων υψηλού επιπέδου και επαφών εμπειρογνομόνων τόσο στις Βρυξέλλες όσο και στο Μαρόκο.

Στήριξη στην Ισπανία

Η **Ισπανία** είναι από τους κύριους αποδέκτες των εθνικών προγραμμάτων του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης και του Ταμείου Εσωτερικής Ασφάλειας, με συνολική χρηματοδότηση ύψους 737 εκατ. ευρώ κατά τη διάρκεια της περιόδου 2014-2020. Στις προτεραιότητες χρηματοδότησης περιλαμβάνονται η ενίσχυση της Υπηρεσίας Ασύλου και του συστήματος υποδοχής, η ένταξη των αλλοδαπών, η ανάπτυξη ενισχυμένου εξοπλισμού και δυνάμεων στα σύνορα και η επιστροφή. Επιπλέον, από το 2018 χορηγήθηκε στήριξη έκτακτης ανάγκης ύψους άνω των 42 εκατ. ευρώ για την ενίσχυση των εθνικών αρχών κατά τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών στις νότιες ακτές, μεταξύ άλλων με νέα τοπικά κέντρα καταγραφής και με ενίσχυση της Πολιτοφυλακής και της αστυνομίας, καθώς και για την παροχή στήριξης στους μετανάστες κατά την άφιξή τους. Επιπλέον, το 2019 τοποθετήθηκαν 240 εμπειρογνώμονες μέσω του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής.

• Αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτίων της παράτυπης μετανάστευσης

Μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, είναι σημαντική η συνεργασία με τις χώρες εταίρους για την ανθεκτικότητα και τη σταθερότητα, καθώς και για τη δημιουργία θέσεων εργασίας και ευκαιριών τόσο για τους μετανάστες όσο και για τους πρόσφυγες, καθώς και για τις κοινότητες υποδοχής.

Στη **Βόρεια Αφρική**, επιδίωξη των προγραμμάτων ήταν η ανάπτυξη κοινωνικών υποδομών και οικονομικών ευκαιριών. Για παράδειγμα, δύο προγράμματα κοινοτικής σταθεροποίησης σε περισσότερους από 50 δήμους στη Λιβύη έχουν συμβάλει στη βελτίωση της πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες για περισσότερα από 1,7 εκατομμύρια άτομα και βοήθησαν 2 500 νέους επιχειρηματίες με προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης. Στην Τυνησία, η ΕΕ έχει επενδύσει πάνω από 200 εκατ. ευρώ σε προγράμματα για τη στήριξη της δημιουργίας θέσεων εργασίας και της οικονομικής ανάπτυξης, ενώ περισσότεροι από 60 000 νέοι ωφελούνται από δάνεια μικροπιστώσεων για τη στήριξη της ανάπτυξης μικρών επιχειρήσεων. Η στήριξη της

ΕΕ μέσω της διμερούς συνεργασίας με το Μαρόκο έχει ανέλθει σε 1 δισ. ευρώ από το 2014 για τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τη στήριξη του επιχειρηματικού περιβάλλοντος²⁷.

Στο *Κέρας της Αφρικής* και στο *Σαχέλ και τη λίμνη Τσαντ*, τα προγράμματα εστιάζονται στη στήριξη των οικονομικών ευκαιριών και των ευκαιριών απασχόλησης, καθώς και στην ανάπτυξη της ανθεκτικότητας των κοινοτήτων, στη διακυβέρνηση και στη βελτίωση της διαχείρισης της μετανάστευσης. Στο Σαχέλ και στο σκέλος της λίμνης Τσαντ, έχει δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο λαθρεμπόριο και την ασφάλεια. Στο Κέρας της Αφρικής, τα προγράμματα σε πολλές περιπτώσεις εστιάζονται στους μεγάλους πληθυσμούς προσφύγων και εσωτερικά εκτοπισμένων ατόμων στην περιοχή· τον Μάιο του 2019 εγκρίθηκαν νέα προγράμματα, μεταξύ άλλων για τη στήριξη της υγείας και της εκπαίδευσης στο Νότιο Σουδάν, και τη στήριξη των ευάλωτων κοινοτήτων και των εκτοπισμένων πληθυσμών στο Σουδάν, στην Αιθιοπία και στην περιοχή των Μεγάλων Λιμνών.

Παράδειγμα δράσης στην Ασία αποτελεί ένα πρόσθετο πρόγραμμα ύψους 27 εκατ. ευρώ για τη στήριξη του *Αφγανιστάν*, με στόχο τη δημιουργία οικονομικών ευκαιριών στις πόλεις με μεγάλη εισροή εκτοπισθέντων ατόμων.

Το *Εξωτερικό Επενδυτικό Σχέδιο* της ΕΕ θα επεκτείνει περαιτέρω τη στήριξη στα μέσα διαβίωσης και τις οικονομίες της υποσαχάριας Αφρικής και της γειτονίας της ΕΕ, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτίων της παράτυπης μετανάστευσης. Μέχρι σήμερα, έχουν εγκριθεί πάνω από 4 δισ. ευρώ στο πλαίσιο του Σχεδίου (1,54 δισ. ευρώ για 28 προγράμματα εγγυήσεων και 2,6 δισ. ευρώ για 121 εγκεκριμένα έργα συνδυασμού πόρων²⁸). Οι εγγυήσεις αναμένεται να αποδεσμεύσουν έως και 17,5 δισ. ευρώ για επενδύσεις σε τομείς όπως η πρόσβαση στη χρηματοδότηση για πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, η ενέργεια και η συνδεσιμότητα, οι πόλεις, η γεωργία και ο ψηφιακός τομέας. Τα εγκεκριμένα σχέδια συνδυασμού πόρων αναμένεται να αποδεσμεύσουν περίπου 24 δισ. ευρώ και έως το 2020 το Σχέδιο αναμένεται να επιτύχει τον στόχο της μόχλευσης συνολικών επενδύσεων ύψους άνω των 44 δισ. ευρώ.

Το Καταπιστευματικό Ταμείο της ΕΕ για την Αφρική

Από την ίδρυσή του το 2015, το Καταπιστευματικό Ταμείο έχει στηρίξει επιχειρήσεις απομάκρυνσης για τη διάσωση ζωών, έχει βελτιώσει τη διαχείριση της μετανάστευσης, έχει συμβάλει στην πάταξη των δικτύων λαθραίας διακίνησης και στην αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτίων της παράτυπης μετανάστευσης σε 26 αφρικανικές χώρες. Οι πόροι του ταμείου ανέρχονται σε περίπου 4,5 δισ. ευρώ, εκ των οποίων περίπου 4 δισ. ευρώ προέρχονται από κονδύλια της ΕΕ και 528 εκατ. ευρώ από τα κράτη μέλη, την Ελβετία και τη Νορβηγία. Το Καταπιστευματικό Ταμείο έχει αποδειχθεί ευέλικτο εργαλείο που κατέστησε δυνατή την ταχεία ανταπόκριση σε νεοεμφανιζόμενες ανάγκες, ενώ μέχρι σήμερα έχουν εγκριθεί 210 προγράμματα.

Στις βασικές δράσεις που υποστηρίζονται μέχρι σήμερα από το Καταπιστευματικό Ταμείο περιλαμβάνονται τα εξής:

- η παροχή βοήθειας σε άτομα για να εγκαταλείψουν τη Λιβύη, συμβάλλοντας στην πραγματοποίηση περίπου 49 000 υποβοηθούμενων εκούσιων επιστροφών και περισσότερων από 4 400 απομακρύνσεων μέχρι σήμερα·

²⁷ Η κατάταξη του Μαρόκου στον δείκτη «Doing Business» της Παγκόσμιας Τράπεζας βελτιώθηκε από την 128η θέση το 2010 στην 60ή το 2018.

²⁸ Οι *εγγυήσεις* αποσκοπούν στη μόχλευση πρόσθετης χρηματοδότησης, ιδίως από τον ιδιωτικό τομέα, καθώς μειώνουν τον κίνδυνο για τις ιδιωτικές επενδύσεις και απορροφούν μέρος της δυνητικής ζημίας που υφίστανται οι χρηματοδότες και οι επενδυτές. Ο *συνδυασμός πόρων* είναι ο συνδυασμός των επιχορηγήσεων με άλλες πιο εμπορικές πηγές χρηματοδότησης.

- η στήριξη των προσπαθειών της Λιβύης, του Μαρόκου και της Τυνησίας για τη διαχείριση της μετανάστευσης και συγκεκριμένα για την αντιμετώπιση της παράτυπης μετανάστευσης, την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της παράνομης διακίνησης μεταναστών·
- στην Γκάμπια, 25 000 άτομα ωφελούνται από ένα πρόγραμμα που επικεντρώνεται σε τομείς όπως η κοινωνική συνοχή και η απασχόληση στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ο οικολογικός τουρισμός και η σύγχρονη γεωργία·
- ένα πρόγραμμα στην Ακτή του Ελεφαντοστού, το οποίο είναι υπό συζήτηση με τις αρχές, θα συμβάλει στον εκσυγχρονισμό του δημοτολογίου και στη δημιουργία ενός εθνικού ασφαλούς ληξιαρχείου·
- στο Κέρας της Αφρικής, η στήριξη επικεντρώθηκε στην παροχή επισιτιστικής ασφάλειας –περισσότερα από 300 000 άτομα λαμβάνουν στήριξη για τη διατήρηση του ζωικού κεφαλαίου– και στήριξη για την απασχόληση, ενώ πάνω από 30 000 άτομα ανέπτυξαν επαγγελματικές δεξιότητες μέσω της κατάρτισης·
- στο πλαίσιο προγράμματος στο Νότιο Σουδάν χορηγούνται επιδόματα μισθοδοσίας σε πάνω από 28 000 εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε περίπου 2 500 σχολεία, τα οποία ενθαρρύνουν τους εκπαιδευτικούς να συνεχίσουν να υπηρετούν και να αυξήσουν την παρουσία τους, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην αποφυγή της σχολικής εγκατάλειψης.

Συνεπώς, το Καταπιστευματικό Ταμείο μπόρεσε να ανταποκριθεί σε πολλές βασικές ανάγκες. Τα κονδύλια και στα τρία σκέλη των προγραμμάτων (Βόρεια Αφρική, Κέρας της Αφρικής, Σαχέλ και Λίμνη Τσαντ) θα αρχίσουν να εξαντλούνται στο τέλος του τρέχοντος έτους. Για να συνεχιστεί η δράση των ζωτικών αυτών προγραμμάτων, η αναπλήρωση των πόρων του Καταπιστευματικού Ταμείου για το 2020 θα είναι συνεπώς ουσιαστικής σημασίας. Για τον σκοπό αυτό, θα χρειαστούν απαραίτητως συνεισφορές από τα κράτη μέλη· συνεπώς, η Επιτροπή θα προσδιορίσει επακριβώς τις ανάγκες.

• **Προσπάθειες της ΕΕ για την παροχή βοήθειας στους πρόσφυγες και τους μετανάστες σε ολόκληρο τον κόσμο**

Η στήριξη των προσφύγων και των μεταναστών, καθώς και των εσωτερικά εκτοπισμένων ατόμων, αποτελεί ένα από τα κύρια αποτελέσματα της ανθρωπιστικής και αναπτυξιακής δράσης της ΕΕ σε παγκόσμιο επίπεδο. Με τη δράση αυτή παρέχεται άμεση βοήθεια στους σχετικούς πληθυσμούς, αλληλεγγύη στις προσπάθειες των χωρών υποδοχής και εξασφαλίζεται επίσης μεγαλύτερη σταθερότητα των μεταναστευτικών ρευμάτων. Όπως και με το έργο στην Τουρκία, υπάρχουν παγκοσμίως πολλά παραδείγματα παροχής επείγουσας και άμεσης βοήθειας της ΕΕ στους πρόσφυγες.

Η κρίση στη **Βενεζουέλα** προκάλεσε τεράστια εκτόπιση πληθυσμού, με αποτέλεσμα μέχρι σήμερα να έχουν εγκαταλείψει τη χώρα πάνω από τέσσερα εκατομμύρια άτομα. Η ΕΕ έχει κινητοποιήσει σχεδόν 150 εκατ. ευρώ τόσο εντός όσο και εκτός της Βενεζουέλας. Η βοήθεια έκτακτης ανάγκης στην περιοχή έχει ωφελήσει περισσότερα από 1,3 εκατομμύρια άτομα, ενώ παρασχέθηκε πρόσθετη στήριξη για την ανάπτυξη των ικανοτήτων των χωρών υποδοχής και για την εκπαίδευση. Στο πλαίσιο διάσκεψης που πραγματοποιείται στις Βρυξέλλες τον Οκτώβριο του 2019 η διεθνής κοινότητα θα έχει την ευκαιρία να χορηγήσει περαιτέρω στήριξη σε χώρες της περιοχής που φιλοξενούν πρόσφυγες από τη Βενεζουέλα²⁹.

Το **Κέρας της Αφρικής** φιλοξενεί το ένα πέμπτο των προσφύγων και εκτοπισμένων πληθυσμών παγκοσμίως και αποτελεί αντικείμενο της στήριξης της ΕΕ τα τελευταία χρόνια. Στα νέα έργα του τρέχοντος έτους περιλαμβάνεται η στήριξη των προσφύγων στην Αιθιοπία,

²⁹ Διοργανώνεται από κοινού από την ΕΕ, την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) και τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης, στις 28-29 Οκτωβρίου.

το Σουδάν και το Νότιο Σουδάν, καθώς και η παροχή άμεσης ανθρωπιστικής βοήθειας ύψους πάνω από 67 εκατ. ευρώ.

Ο Αύγουστος του 2019 σηματοδότησε τη δεύτερη επέτειο της μαζικής εισροής των προσφύγων **Ροχίνγκια** από τη Μιανμάρ στο Μπανγκλαντές. Οι πρόσφυγες Ροχίνγκια στο Μπανγκλαντές, που ανέρχονται σχεδόν σε ένα εκατομμύριο, είναι πλήρως εξαρτημένοι από τη διεθνή βοήθεια. Από το 2017, η χρηματοδότηση της ΕΕ για την αντιμετώπιση αυτής της κρίσης ανέρχεται σχεδόν σε 140 εκατομμύρια ευρώ και επικεντρώνεται στις βασικές ανάγκες των προσφύγων και των κοινοτήτων υποδοχής τους, υιοθετώντας όλο και περισσότερο μια αναπτυξιακή προσέγγιση και λαμβάνοντας επίσης υπόψη τους ειδικούς κινδύνους φυσικών καταστροφών.

4. ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΝΟΜΗΣ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ, ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΑΝΕΙΣΔΟΧΗΣ

• ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΝΟΜΗΣ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Η εφαρμογή του σχεδίου δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών και η συμπληρωματική σειρά επιχειρησιακών μέτρων που ενέκρινε το Συμβούλιο τον Δεκέμβριο του 2018 εξακολουθούν να έχουν αντίκτυπο στην πάταξη της παράνομης διακίνησης μεταναστών τόσο εντός όσο και εκτός της ΕΕ³⁰.

Το *Ευρωπαϊκό Κέντρο κατά της Παράνομης Διακίνησης Μεταναστών* της Ευρώπης αποτελεί πλέον αποτελεσματικό κόμβο για την ανάληψη δράσης. Κύριο καθήκον του είναι η στήριξη των αστυνομικών και των συνοριακών αρχών για τον συντονισμό πολύ περίπλοκων διασυνοριακών επιχειρήσεων κατά της παράνομης διακίνησης. Τον Ιούλιο του 2019 συμπληρώθηκε με την κοινή ειδική ομάδα συνδέσμου για τη διακίνηση μεταναστών και την εμπορία ανθρώπων· με τον τρόπο αυτό οι αξιωματικοί σύνδεσμοι από τα κράτη μέλη της ΕΕ μπορούν να συνεργάζονται ακόμη περισσότερο σε κοινές έρευνες. Κατά τους πρώτους εννέα μήνες του 2019, το Κέντρο υποστήριξε 7 ημέρες μεικτής και κοινής δράσης, που οδήγησαν σε 474 συλλήψεις, καθώς και 75 ποινικές υποθέσεις προτεραιότητας. Επίσης, εκπονούνται κοινά προγράμματα κατάρτισης από τον Οργανισμό της ΕΕ για την Κατάρτιση στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου. Την 1η Οκτωβρίου 2019, πραγματοποιήθηκε η δεύτερη συνάντηση μεταξύ των υπηρεσιών της Επιτροπής και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών για να συζητηθεί η εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ σχετικά με την παράνομη διακίνηση μεταναστών επιτόπου³¹.

Η στενή *συνεργασία με τρίτες χώρες* παραμένει καίριας σημασίας για την πρόληψη της παράνομης διακίνησης μεταναστών. Ένα βήμα προς αυτή την κατεύθυνση είναι οι εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, οι οποίες μέχρι σήμερα υποστηρίχθηκαν με ποσό άνω των 27 εκατ. ευρώ και με ένα νέο πρόγραμμα που βρίσκεται σε εξέλιξη³². Οι κοινότητες της διασποράς, όπως η σενεγαλέζικη διασπορά σε διάφορα κράτη μέλη της ΕΕ, συμμετέχουν στις εργασίες αυτές³³. Συστάθηκε ειδική ομάδα εργασίας για τις εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης, όπου τα κράτη μέλη, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και οι διεθνείς οργανισμοί ανταλλάσσουν βέλτιστες πρακτικές και εξασφαλίζουν στενότερο συντονισμό.

³⁰ <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2018/12/06/migrant-smuggling-council-approves-a-set-of-measures-to-fight-smuggling-networks/>

³¹ Σε συνέχεια της αξιολόγησης της δέσμης μέτρων για τους διακινητές (SWD(2017) 120), η Επιτροπή δεσμεύτηκε να συνεργαστεί με τα σχετικά ενδιαφερόμενα μέρη για την εφαρμογή της νομοθεσίας, ιδίως όσον αφορά τη μη ποινικοποίηση της ανθρωπιστικής βοήθειας προς τους μετανάστες.

³² Η πρόσκληση υποβολής προτάσεων διατίθεται στη διεύθυνση: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/amif-2019-ag-call-04>.

³³ Βέλγιο, Γερμανία, Ισπανία, Ελλάδα, Ιταλία, Μάλτα, Πορτογαλία.

Οι εργασίες αυτές συμπληρώνονται με τη συνεργασία στον τομέα επιβολής του νόμου για την αντιμετώπιση των δικτύων που εμπλέκονται στην παράνομη διακίνηση μεταναστών μέσω **κοινών επιχειρησιακών συνεργασιών**. Στον Νίγηρα, οι εργασίες κοινής ομάδας έρευνας στο πλαίσιο της οποίας εργάζονται οι νιγηρικές, γαλλικές και ισπανικές αρχές έχουν μέχρι σήμερα οδηγήσει στην εκδίκαση 202 υποθέσεων. Η Σενεγάλη και η Γουινέα θα δρομολογήσουν σύντομα δύο έργα, τα οποία θα καλύπτουν τόσο την παράνομη διακίνηση μεταναστών όσο και την εμπορία ανθρώπων. Στη Σενεγάλη, το έργο επικεντρώνεται στη συνεργασία μεταξύ υπουργείων και οργανισμών. Στη Γουινέα, το έργο θα συμπεριλάβει τη διαχείριση των συνόρων και τα ταξιδιωτικά έγγραφα. Άλλο βασικό μέτρο είναι η συνεργασία της ΕΕ με το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τον Έλεγχο των Ναρκωτικών και την Πρόληψη του Εγκλήματος. Πρόσφατα δρομολογήθηκε περιφερειακό πρόγραμμα στο πλαίσιο του Καταπιστευματικού Ταμείου της ΕΕ για την Αφρική με σκοπό να συμβάλει στην εξάρθρωση εγκληματικών δικτύων που λειτουργούν στη Βόρεια Αφρική και εμπλέκονται τόσο στην παράνομη διακίνηση μεταναστών όσο και στην εμπορία ανθρώπων.

Η αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης μεταναστών αποτελεί επίσης βασικό μέρος των εργασιών **των αποστολών και των επιχειρήσεων της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας**, όπως η επιχείρηση «Σοφία» (EUNAVFOR Med) και η αποστολή συνδρομής της ΕΕ στη Λιβύη για την ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων (EUBAM Libya). Η μονάδα εγκληματολογικών πληροφοριών στο πλαίσιο της επιχείρησης «Σοφία» αποδείχθηκε ιδιαίτερα χρήσιμη για την ανάπτυξη κοινής επιχειρησιακής αντίληψης μεταξύ των συμμετεχόντων οργανισμών της ΕΕ και της ίδιας της επιχείρησης «Σοφία». Ενώ είναι ευπρόσδεκτη η περαιτέρω παράταση της εντολής της επιχείρησης έως την 31η Μαρτίου 2020, η συνεχιζόμενη προσωρινή αναστολή της ανάπτυξης των ναυτικών της μέσω από τον Μάρτιο του 2019 έχει επηρεάσει την ικανότητα της επιχείρησης να εκπληρώνει όλες τις πτυχές της εντολής της. Η EUBAM Libya συνεργάζεται με το δικαστικό σύστημα και τους συντονιστικούς μηχανισμούς της Λιβύης, στοχεύοντας ειδικότερα στην ανάγκη ελέγχου των συνόρων της για την εξάρθρωση των οργανωμένων εγκληματικών δικτύων, συμπεριλαμβανομένων των δικτύων διακίνησης μεταναστών.

• ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΕΠΑΝΕΙΣΔΟΧΗ

Σύμφωνα με τα στοιχεία που υποβλήθηκαν στην Eurostat, 478 155 άτομα που διέμεναν παράνομα στην ΕΕ υποχρεώθηκαν να την εγκαταλείψουν το 2018, και 170 380 επέστρεψαν πράγματι σε τρίτη χώρα. Συνεπώς, σημειώθηκε ποσοστό επιστροφής 36 % για το 2018, ήτοι ελαφρά μείωση σε σχέση με το 2017 (ποσοστό επιστροφής 37 %)³⁴.³⁵ Ορισμένες χώρες, για τους υπηκόους των οποίων εκδίδονται πολλές αποφάσεις επιστροφής³⁶, έχουν πολύ χαμηλά ποσοστά επιστροφής, όπως 1,7 % για το Μάλι και 2,8 % για τη Γουινέα.

³⁴ Ο αριθμός των επιστροφών στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, οι οποίες έχουν γενικά πολύ καλό ποσοστό επιστροφής, σημειώνει συνολική μείωση. Το ποσοστό επιστροφής, με εξαίρεση τα Δυτικά Βαλκάνια, σημείωσε αύξηση από 29 % το 2017 σε 32 % το 2018.

³⁵ Ο μέσος όρος των ποσοστών επιστροφής ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Η διαφορά αυτή δεν αντικατοπτρίζει κατ' ανάγκη την αποτελεσματικότητα των συστημάτων επιστροφής, αλλά μπορεί επίσης να οφείλεται σε διαφορετικές προσεγγίσεις όσον αφορά τη συλλογή και την επεξεργασία δεδομένων. Εκτός από τους εσωτερικούς παράγοντες, το μεταναστευτικό μείγμα μπορεί να έχει σημαντική επίδραση, δεδομένων των διαφορετικών επιπέδων συνεργασίας, μεταξύ άλλων σε θέματα επιστροφής και επανεισδοχής, μεταξύ των τρίτων χωρών καταγωγής.

³⁶ Οι τρίτες χώρες με τον μεγαλύτερο αριθμό υπηκόων (άνω των 10 000 ανά έτος) για τους οποίους εκδόθηκε απόφαση επιστροφής παρέμειναν σε μεγάλο βαθμό οι ίδιες το 2018: Μαρόκο, Ουκρανία, Αλβανία, Αφγανιστάν, Αλγερία, Ιράκ, Πακιστάν, Γουινέα, Μάλι, Τυνησία, Ινδία και Νιγηρία.

Απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες για την επιστροφή και την επανεισδοχή

Οι 23 *ισχύουσες συμφωνίες και ρυθμίσεις επανεισδοχής*³⁷ –που υποστηρίζονται από ενωσιακής χρηματοδότησης εργαλεία διαχείρισης υποθέσεων, έργα ανάπτυξης ικανοτήτων για τρίτες χώρες και ανταλλαγές αξιωματικών-συνδέσμων– είναι επωφελείς δεδομένου ότι επιτυγχάνεται καλύτερο επίπεδο συνεργασίας και αποτελεσματικότερες επιχειρησιακές ροές, ενώ διερευνώνται περαιτέρω συμφωνίες και ρυθμίσεις στο πλαίσιο της ανάπτυξης των σχέσεων με τους εταίρους. Ωστόσο, τα αποτελέσματα παραμένουν απογοητευτικά όσον αφορά τον αριθμό των ατόμων που επιστρέφουν.

Για την αύξηση των επιστροφών απαιτούνται πρόσθετες προσπάθειες τόσο στα κράτη μέλη όσο και με τις τρίτες χώρες. Πρώτον, τα *συστήματα επιστροφής των κρατών μελών* πρέπει να έχουν ως στόχο να εξασφαλίζουν ότι οι αποδέκτες των αποφάσεων επιστροφής είναι διαθέσιμοι για αποτελεσματική επιστροφή. Τα βασικά μέτρα περιλαμβάνουν την ενεργό παρακολούθηση της κατάστασης των υπηκόων τρίτων χωρών καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας επιστροφής και της συμμόρφωσής τους με την υποχρέωση επιστροφής, για την αποφυγή διαφυγής και δευτερογενών μετακινήσεων· και την ενίσχυση της βοήθειας που παρέχεται στους συνεργαζόμενους υπηκόους τρίτων χωρών που είναι πρόθυμοι να αναχωρήσουν οικειοθελώς. Απαιτείται επίσης η ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων για την αναδιατυπωμένη οδηγία σχετικά με την επιστροφή³⁸, οι οποίες έχουν προχωρήσει, ενώ το Συμβούλιο ενέκρινε μερική γενική προσέγγιση στις 7 Ιουνίου 2019. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν έλαβε θέση επί του φακέλου αυτού κατά τη διάρκεια της κοινοβουλευτικής περιόδου 2014-2019. Ωστόσο, εν αναμονή της έγκρισης της εν λόγω αναδιατύπωσης, τα κράτη μέλη μπορούν ήδη να ενισχύσουν τις επιδόσεις τους σχετικά με την επιστροφή και την επανεισδοχή, δίνοντας συνέχεια στο ανανεωμένο σχέδιο δράσης για την πολιτική επιστροφής που υπέβαλε η Επιτροπή το 2017³⁹.

Στη συνέχεια, τα κράτη μέλη θα πρέπει να χρησιμοποιούν πλήρως τα μέσα επανεισδοχής και όλα τα εργαλεία που έχουν τεθεί σε εφαρμογή. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να στηρίζει τα κράτη μέλη κατά την *εφαρμογή των συμφωνιών επιστροφής* και θα συνεχίσει τις διαπραγματεύσεις για τη θέσπιση περαιτέρω μέσων, οσάκις η δράση σε επίπεδο ΕΕ προσφέρει προστιθέμενη αξία στη διαδικασία.

Τόσο η διαπραγμάτευση όσο και η εφαρμογή των μέσων επανεισδοχής βασίζονται σε ένα ισχυρό και σταθερό μήνυμα ότι η ΕΕ και τα κράτη μέλη της προσδοκούν τη συνεργασία της ενδιαφερόμενης τρίτης χώρας. Αυτό μπορεί να σημαίνει την εφαρμογή *γενικότερης πολιτικής μόχλευσης*. Εν προκειμένω, ο αναθεωρημένος κώδικας θεωρήσεων της ΕΕ, ο οποίος θα ισχύει από τον Φεβρουάριο του 2020, θα αποτελέσει σημαντικό πρόσθετο εργαλείο το οποίο θα παρέχει στην ΕΕ τη δυνατότητα να εγκρίνει περιοριστικά μέτρα για τις θεωρήσεις έναντι τρίτων χωρών που δεν συνεργάζονται επαρκώς στον τομέα της επανεισδοχής. Θα πρέπει να αναζητηθούν πρόσθετα κίνητρα και μόχλευση και σε άλλους τομείς πολιτικής, κατά περίπτωση.

Θα είναι επίσης ζωτικής σημασίας να εξασφαλιστεί η πλήρης λειτουργία του *Ευρωπαϊκού Οργανισμού Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής* στον τομέα της επιστροφής στο πλαίσιο της διευρυμένης εντολής του⁴⁰. Παράλληλα με την ουσιαστική ενίσχυση του Οργανισμού, η ενίσχυση των δυνατοτήτων επιστροφής που διαθέτει για την περαιτέρω αύξηση της στήριξης

³⁷ Η διαπραγμάτευση μιας 24ης συμφωνίας με τη Λευκορωσία έχει ολοκληρωθεί, αλλά η συμφωνία δεν έχει ακόμη υπογραφεί.

³⁸ COM(2018) 634 final.

³⁹ COM(2017) 200 final.

⁴⁰ Η εντολή επιτρέπει στον Οργανισμό να στηρίζει τα κράτη μέλη σε όλα τα στάδια της διαδικασίας επιστροφής, συμπεριλαμβανομένης, για παράδειγμα, της ταυτοποίησης υπηκόων τρίτων χωρών χωρίς δικαίωμα διαμονής, της απόκτησης έγκυρων ταξιδιωτικών εγγράφων από τρίτες χώρες και της παροχής στήριξης για οικειοθελή αναχώρηση και επανένταξη στη χώρα καταγωγής.

των δραστηριοτήτων των κρατών μελών, με εφεδρεία παρατηρητών, συνοδών και ειδικών σε θέματα επιστροφής, αναμένεται να συμβάλλει στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής της ΕΕ για την επιστροφή τα επόμενα έτη. Αυτός θα είναι επίσης ένας από τους ρόλους του νέου Ευρωπαϊκού Δικτύου Αξιωματικών Συνδέσμων Μετανάστευσης⁴¹.

5. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ

Από το 2016, η Επιτροπή, από κοινού με τον Οργανισμό Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής και τα κράτη μέλη, συνεχίζει τις εργασίες για την εφαρμογή του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή με στόχο την υλοποίηση *ευρωπαϊκής ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων* ως κοινής ευθύνης του Οργανισμού και των εθνικών αρχών. Σημαντική πτυχή υπήρξαν οι εργασίες του νέου Οργανισμού προκειμένου να διασφαλιστεί η τήρηση, σε όλα τα εξωτερικά σύνορα, των προτύπων της Ένωσης για τη διαχείριση των συνόρων, μεταξύ άλλων μέσω της δημιουργίας μηχανισμού καταγγελιών που θα χειρίζεται ανεξάρτητος υπεύθυνος θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής βρίσκεται σήμερα στο επίκεντρο της δράσης της ΕΕ που στοχεύει στη στήριξη των κρατών μελών όσον αφορά την προστασία των εξωτερικών συνόρων. Όσον αφορά την πρακτική αντίδραση, συγκροτήθηκε *εφεδρεία ταχείας αντίδρασης*, αποτελούμενη από 1 500 συνοριοφύλακες και άλλους αρμόδιους υπαλλήλους, μαζί με εφεδρεία εξοπλισμού ταχείας αντίδρασης που θα αναπτύσσεται σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης στα εξωτερικά σύνορα οποιουδήποτε κράτους μέλους. Ο Οργανισμός συνέχισε επίσης να παρέχει επιχειρησιακή συνδρομή στα κράτη μέλη κατά μήκος των κύριων μεταναστευτικών διαδρομών στα εξωτερικά θαλάσσια και χερσαία σύνορα, καθώς και για την επιστροφή. Η συνολική ανάπτυξη στα μέσα Οκτωβρίου του 2019 περιλαμβάνει την τοποθέτηση περίπου 1 400 συνοριοφυλάκων και άλλων εμπειρογνομόνων και την αποστολή εξοπλισμού⁴². Επιπλέον, από το 2016, ο Οργανισμός χρησιμοποιεί επίσης διαστημικές παρατηρήσεις μέσω του προγράμματος Copernicus για να στηρίζει την επιτήρηση των συνόρων της ΕΕ.

Επιπλέον, ο Οργανισμός είναι επιφορτισμένος με την εκπόνηση ετήσιων *αξιολογήσεων των τρωτών σημείων* για την αξιολόγηση της ικανότητας και της ετοιμότητας των κρατών μελών να αντιμετωπίζουν απειλές και προκλήσεις στα εξωτερικά σύνορα. Οι αξιολογήσεις περιλαμβάνουν εκτίμηση του εξοπλισμού, της υποδομής, του προϋπολογισμού και των οικονομικών πόρων των κρατών μελών, καθώς και των σχεδίων έκτακτης ανάγκης που διαθέτουν για την αντιμετώπιση πιθανών κρίσεων στα εξωτερικά σύνορα. Ο Οργανισμός εκδίδει συστάσεις σχετικά με την ικανότητα συνοριακού ελέγχου των κρατών μελών. Για τον σκοπό αυτό, ο Οργανισμός ολοκλήρωσε τις αξιολογήσεις αυτές για όλα τα κράτη μέλη σε τρεις ετήσιους κύκλους το 2017, το 2018 και το 2019, και συνέστησε τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων για τα τρωτά σημεία που εντοπίστηκαν σε σύνολο 131 περιπτώσεων, στις οποίες τα οικεία κράτη μέλη οφείλουν να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα, όπως να αυξήσουν τις αντίστοιχες ικανότητές τους ή να προσαρμόσουν την τοποθέτηση ανθρώπινου δυναμικού και την αποστολή εξοπλισμού, καθώς και τη χρήση του, για τον μετριασμό αυτών των τρωτών σημείων. Ο Οργανισμός παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς την εφαρμογή των εν λόγω συστάσεων.

Άλλη βασική πτυχή του κανονισμού του 2016 είναι η δυνατότητα επεξεργασίας των *προσωπικών δεδομένων* που συλλέγονται από τον Οργανισμό με σκοπό την ανάλυση

⁴¹ Κανονισμός (ΕΕ) 2019/1240, ο οποίος άρχισε να ισχύει στις 24 Αυγούστου 2019. Ο κανονισμός θεσπίζει συντονιστικό μηχανισμό σε επίπεδο ΕΕ μέσω διοικητικού συμβουλίου και πλατφόρμας ανταλλαγής πληροφοριών. Προβλέπει επίσης τη δυνατότητα χρηματοδότησης κοινών δράσεων και δραστηριοτήτων ανάπτυξης ικανοτήτων μέσω των ενωσιακών κονδυλίων.

⁴² Περιπολικά σκάφη ανοικτής θαλάσσης, 18 παράκτια περιπολικά σκάφη/λέμβοι, 5 αεροσκάφη· 4 ελικόπτερα, 103 περιπολικά οχήματα, 14 κινητά γραφεία και άλλος ελαφρύς εξοπλισμός.

κινδύνου και τη διαβίβασή τους στους οργανισμούς της ΕΕ και στα κράτη μέλη⁴³. Τέλος, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής παρέχει επίσης στήριξη σε τρίτες χώρες και συμβάλλει στην παραπομπή υπηκόων τρίτων χωρών που χρήζουν διεθνούς προστασίας, διασφαλίζοντας παράλληλα την εσωτερική ασφάλεια της ΕΕ.

Η Επιτροπή διαπραγματεύτηκε *συμφωνίες περί καθεστώτος* με πέντε χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, ώστε να δοθεί η δυνατότητα αποστολών με εκτελεστικές αρμοδιότητες στο έδαφός τους. Η συμφωνία με την Αλβανία άρχισε να ισχύει την 1η Μαΐου 2019 και απεστάλησαν ταχέως ομάδες συνοριοφυλάκων στα ελληνοαλβανικά σύνορα. Η συμφωνία με το Μαυροβούνιο υπογράφηκε στις 7 Οκτωβρίου και έχει υποβληθεί προς έγκριση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Άλλες συμφωνίες έχουν μονογραφηθεί με τη Βόρεια Μακεδονία (Ιούλιος 2018), τη Σερβία (Σεπτέμβριος 2018) και τη Βοσνία–Ερζεγοβίνη (Ιανουάριος 2019) και βρίσκονται στο στάδιο της υπογραφής.

Τον Μάρτιο του 2019, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο κατέληξαν σε συμφωνία για μια περαιτέρω *ενισχυμένη και πλήρως εξοπλισμένη Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή*, και ο νέος κανονισμός αναμένεται να αρχίσει να ισχύει στις αρχές Δεκεμβρίου του 2019. Τα νέα βασικά επιχειρησιακά στοιχεία θα είναι η σύσταση μόνιμου σώματος **10 000 μελών επιχειρησιακού προσωπικού που ασκεί εκτελεστικές εξουσίες** και η ανάπτυξη εφεδρείας εξοπλισμού του Οργανισμού. Η αξία της νέας νομοθεσίας υπογραμμίστηκε επίσης λόγω της συνεχιζόμενης δυσκολίας να εξασφαλίζεται επαρκής στήριξη από τα κράτη μέλη στις εκκλήσεις του Οργανισμού για παροχή εμπειρογνώσιας σε βασικές επιχειρήσεις στα σύνορα, μεταξύ άλλων στην Ελλάδα, την Ισπανία και τη Βουλγαρία. Η επανειλημμένη έλλειψη επαρκών δεσμεύσεων από τα κράτη μέλη οδήγησε σε εσωτερική αναδιάρθρωση ανθρωπίνων πόρων και τεχνικού εξοπλισμού από τα κράτη μέλη υποδοχής, που χρηματοδοτήθηκαν από τον Οργανισμό. Το γεγονός αυτό μπορεί να αντισταθμίσει προσωρινά τα πραγματικά κενά, αλλά δεν συνάδει με την κοινή ευθύνη των αρμόδιων αρχών όλων των κρατών μελών και του Οργανισμού για αποτελεσματική προστασία των εξωτερικών συνόρων.

Επίσης, ο Οργανισμός θα διαθέτει ισχυρότερη εντολή όσον αφορά τις *επιστροφές* και θα συνεργάζεται στενότερα με τρίτες χώρες, συμπεριλαμβανομένων των χωρών που βρίσκονται πέραν της άμεσης γειτονίας της ΕΕ. Η ενίσχυση αυτή θα δώσει στον Οργανισμό το κατάλληλο επίπεδο φιλοδοξίας για να ανταποκρίνεται στις κοινές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη όσον αφορά τη διαχείριση της μετανάστευσης και των εξωτερικών συνόρων της.

Μετά τη θέσπιση των κανόνων για τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων πληροφοριών και των νέων βασικών πληροφοριακών συστημάτων⁴⁴, προωθούνται ορισμένα *εργαλεία ενίσχυσης των συνοριακών ελέγχων*. Τα εργαλεία αυτά θα γεφυρώσουν τα κενά πληροφόρησης και τα τυφλά σημεία συμβάλλοντας στον εντοπισμό πολλαπλών ταυτοτήτων και στην καταπολέμηση της υποκλοπής ταυτότητας. Η Επιτροπή στηρίζει τα κράτη μέλη στον τομέα της εφαρμογής, με στόχο να δρομολογηθεί, έως τα τέλη του 2020, η πλήρης διαλειτουργικότητα των συστημάτων πληροφοριών της ΕΕ για τη διαχείριση της ασφάλειας, των συνόρων και της μετανάστευσης. Η ταχεία ολοκλήρωση όλων των συναφών νομοθετικών πράξεων από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο θα είναι ουσιαστικής σημασίας για τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού συστήματος που θα γεφυρώνει τα κενά πληροφόρησης και θα διασφαλίζει τη βέλτιστη χρήση αυτών των βασικών

⁴³ Τα προσωπικά δεδομένα ανωνυμοποιούνται στα τελικά προϊόντα ανάλυσης κινδύνου.

⁴⁴ Κανονισμός (ΕΕ) 2019/817 (της 20.5.2019) και κανονισμός (ΕΕ) 2019/818 (της 20.5.2019). Τα νέα βασικά συστήματα είναι το σύστημα εισόδου/εξόδου της ΕΕ και το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφοριών και Αδειοδότησης Ταξιδιού (ETIAS). Ουσιαστικά είναι επίσης τα μέτρα για την ενίσχυση του συστήματος πληροφοριών Σένγκεν και την επέκταση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Πληροφοριών Ποινικού Μητρώου σε υπηκόους τρίτων χωρών.

εργαλείων. Οι εργασίες περιλαμβάνουν τις εν εξελίξει διαπραγματεύσεις σχετικά με την αναθεώρηση του Συστήματος Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις, το Eurodac και τις σχετικές τροποποιήσεις για το Ευρωπαϊκό Σύστημα Πληροφοριών και Αδειοδότησης Ταξιδιού.

6. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ, ΕΠΑΝΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ, ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΜΕΣ ΟΔΟΙ

Η ανάγκη για ένα *μεταρρυθμισμένο κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου* αποτέλεσε ένα από τα σαφέστερα διδάγματα της κρίσης του 2015, και ιδίως η ανάγκη να βρεθεί ένας καλύτερος τρόπος ανάληψης της ευθύνης για τις αιτήσεις ασύλου από το κράτος μέλος πρώτης εισόδου, σε καταστάσεις μαζικών αφίξεων. Κατά τις συζητήσεις σχετικά με τη μεταρρύθμιση του κανονισμού του Δουβλίνου, η οποία προτάθηκε το 2016 μαζί με την υποβολή άλλων έξι προτάσεων⁴⁵ σχετικά με την αναθεώρηση της νομοθεσίας για το άσυλο, διερευνήθηκαν οι διάφοροι τρόποι με τους οποίους τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να επιδείξουν αλληλεγγύη σε περίπτωση ανάγκης. Υπήρξε πραγματική πρόοδος προς την επίτευξη προκαταρκτικής συμφωνίας για πέντε από τις επτά προτάσεις. Ωστόσο, η πλειονότητα των κρατών μελών επέμεινε σε μια «προσέγγιση δέσμης», συνεπώς πρέπει να βρεθεί η κατάλληλη λύση για τα βασικά στοιχεία του κανονισμού του Δουβλίνου και του κανονισμού για τη διαδικασία ασύλου. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει εγκρίνει μια πλήρη σειρά εντολών.

Η *επανεγκατάσταση* αποτελεί ασφαλή και νόμιμη εναλλακτική λύση για τους πρόσφυγες αντί των παράτυπων και επικίνδυνων ταξιδιών, καθώς και επίδειξη ευρωπαϊκής αλληλεγγύης με τρίτες χώρες που φιλοξενούν μεγάλο αριθμό ατόμων που προσπαθούν να ξεφύγουν από τον πόλεμο ή τις διώξεις. Μέχρι την έγκριση του προτεινόμενου ενωσιακού πλαισίου για την επανεγκατάσταση, εφαρμόζονται προσωρινά καθεστώτα. Από το 2015 έχουν επανεγκατασταθεί περισσότεροι από 63 000 πρόσφυγες. Στο πλαίσιο του τρέχοντος προγράμματος επανεγκατάστασης της ΕΕ, 20 κράτη μέλη έχουν δεσμευτεί να παράσχουν περισσότερες από 50 000 θέσεις σε όσους το έχουν περισσότερο ανάγκη. Έως τις 7 Οκτωβρίου 2019, πραγματοποιήθηκαν 39 000 επανεγκαταστάσεις (78 % του συνόλου των δεσμεύσεων). Τα κράτη μέλη πρέπει να διατηρήσουν αυτή τη δυναμική και να διασφαλίσουν ότι οι υπόλοιπες δεσμεύσεις θα εκπληρωθούν πριν από τη λήξη του προγράμματος στα τέλη του έτους. Τα κράτη μέλη ανταποκρίθηκαν στην έκκληση της Επιτροπής για συνέχιση της επανεγκατάστασης το 2020, αναλαμβάνοντας ήδη δεσμεύσεις για περίπου 30 000 θέσεις επανεγκατάστασης για το 2020. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει τη συνεχή δέσμευση των κρατών μελών όσον αφορά την επανεγκατάσταση ως ασφαλή και νόμιμη οδό προς την ΕΕ.

Η Τουρκία, ο Λίβανος και η Ιορδανία παραμένουν οι τρεις χώρες με το υψηλότερο ποσοστό επανεγκατάστασης στην Ευρώπη· οι προσπάθειες επικεντρώνονται επίσης σε χώρες της διαδρομής της Κεντρικής Μεσογείου, και συγκεκριμένα την Αίγυπτο, τον Νίγηρα/τη Λιβύη και το Τσαντ. Οι επανεγκαταστάσεις από τον μηχανισμό έκτακτης διέλευσης στον Νίγηρα και τη Ρουάντα θα πρέπει να αποτελούν ιδιαίτερη προτεραιότητα.

Με τον πρόσφατα αναθεωρημένο *κώδικα θεωρήσεων* ολοκληρώνεται η μεταρρύθμιση των κανόνων για τις θεωρήσεις Σένγκεν, την οποία κίνησε η Επιτροπή τον Μάρτιο του 2018, και αφορά την απλούστευση της διαδικασίας έκδοσης θεωρήσεων για τους καλόπιστους ταξιδιώτες ή για βραχεία διαμονή, με παράλληλη ενίσχυση των προτύπων ασφαλείας και

⁴⁵ Οι προτάσεις αφορούν την αναθεώρηση 1) του κανονισμού του Δουβλίνου (ορισμός του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για τον αιτούντα άσυλο), 2) του κανονισμού Eurodac (επέκταση του πεδίου εφαρμογής της βάσης δεδομένων δακτυλικών αποτυπωμάτων των αιτούντων άσυλο), 3) του κανονισμού για τον Οργανισμό της ΕΕ για το Άσυλο (οργανισμός για την παροχή επιχειρησιακής στήριξης στα κράτη μέλη), 4) του κανονισμού για τη διαδικασία ασύλου (αντικατάσταση της ισχύουσας οδηγίας και εξορθολογισμός των κανόνων), 5) του κανονισμού για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου (καθορισμός των κριτηρίων για την απόκτηση του καθεστώτος πρόσφυγα), 6) της οδηγίας για τις συνθήκες υποδοχής (διασφάλιση ελάχιστων προτύπων για τη φιλοξενία αιτούντων άσυλο), και 7) του κανονισμού σχετικά με το πλαίσιο για την επανεγκατάσταση (νέο μέσο για τη θέσπιση της νομικής οδού για τα άτομα που χρήζουν προστασίας).

μείωση της παράτυπης μετανάστευσης. Αναμένεται να συμπληρωθεί με ταχεία συμφωνία μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την πρόταση της Επιτροπής για αναβάθμιση του Συστήματος Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις⁴⁶.

Η πολιτική και τα μέσα για τη **νόμιμη μετανάστευση**, ιδίως για την προσέλκυση ταλέντων από χώρες εκτός της ΕΕ, έχουν εξελιχθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Το γεγονός αυτό είχε πραγματικό αντίκτυπο: για παράδειγμα, η μεταρρύθμιση, το 2016, των κανόνων μετανάστευσης για τους σπουδαστές, τους ερευνητές, τους ασκούμενους και τους εθελοντές συνέβαλε στην αύξηση του αριθμού των υπηκόων τρίτων χωρών που έρχονται στην ΕΕ να σπουδάσουν από σχεδόν 200 000 το 2011 σε 320 000 το 2018⁴⁷. Δυστυχώς, οι διαπραγματεύσεις σχετικά με την προτεινόμενη μεταρρύθμιση για να γίνει η μπλε κάρτα της ΕΕ πιο ελκυστική και να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα της ΕΕ παραμένουν στάσιμες. Παράλληλα, το συνολικό πλαίσιο για τη νόμιμη μετανάστευση σε επίπεδο ΕΕ αξιολογήθηκε μέσω διεξοδικής αξιολόγησης («έλεγχος καταλληλότητας»)⁴⁸. Τα αποτελέσματα θα τροφοδοτήσουν τον τρέχοντα προβληματισμό σχετικά με τα επόμενα βήματα.

Παράλληλα, εξασφαλίστηκε απτή πρόοδος σε αυτόν τον τομέα μέσω της εκπόνησης **πilotικών σχεδίων για τη νόμιμη μετανάστευση**, τα οποία καταρτίστηκαν από κοινού από τα κράτη μέλη με βασικές χώρες εταίρους καταγωγής και διέλευσης και υποστηρίχθηκαν από την Επιτροπή. Στόχος τους είναι η αντιστοίχιση νέων δεξιοτήτων για τους υπηκόους τρίτων χωρών με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας στην ΕΕ. Επί του παρόντος υλοποιούνται πέντε pilotικά σχέδια για τη νόμιμη μετανάστευση με χρηματοδότηση της ΕΕ, με σκοπό την εφαρμογή προγραμμάτων κυκλικής και μακροπρόθεσμης κινητικότητας για νέους πτυχιούχους και εργαζόμενους από επιλεγμένες χώρες εταίρους (Αίγυπτος, Μαρόκο, Νιγηρία και Τυνησία). Εκτός από τα οφέλη που μπορούν να αποφέρουν τα pilotικά αυτά έργα σε τρίτες χώρες και στους ίδιους τους μετανάστες, μπορούν επίσης να παράσχουν περαιτέρω κίνητρα για τη συμμετοχή των χωρών εταίρων στην αποτελεσματική διαχείριση της μετανάστευσης. Επομένως, η Επιτροπή εξακολουθεί να ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να συνεχίσουν να εκπονούν pilotικά έργα, τα οποία θα επεκτείνουν τη γεωγραφική εστίαση πέραν της Βόρειας Αφρικής (που είναι το κύριο επίκεντρο μέχρι σήμερα).

Η Επιτροπή έχει αυξήσει σημαντικά τη στήριξη της στα κράτη μέλη και σε όλα τα σχετικά ενδιαφερόμενα μέρη στον τομέα της **ένταξης** μέσω της χρηματοδότησης, του συντονισμού των πολιτικών και της προώθησης της ανταλλαγής εμπειριών και πρακτικών. Από την έναρξη, το 2016, του σχεδίου δράσης για την ένταξη έχει τεθεί σε εφαρμογή ένα ευρύ φάσμα δράσεων σε διάφορους τομείς: την εκπαίδευση, την ένταξη στην αγορά εργασίας, τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες και την προώθηση της συμμετοχής. Όσον αφορά την ένταξη στην αγορά εργασίας, η Επιτροπή έχει αναπτύξει ένα εργαλείο κατάρτισης προφίλ δεξιοτήτων για υπηκόους τρίτων χωρών⁴⁹ και συνεργάζεται στενά με κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους για την εφαρμογή της **Ευρωπαϊκής Συνεργασίας με Σκοπό την Ένταξη** για την ενίσχυση της ένταξης των προσφύγων στην αγορά εργασίας⁵⁰, με διάφορες

⁴⁶ Η βάση δεδομένων που περιέχει πληροφορίες για τις αιτήσεις θεώρησης και τις αποφάσεις θα ενισχυθεί με πιο αποτελεσματικούς ελέγχους του ιστορικού των αιτούντων θεώρηση και με την κάλυψη των κενών πληροφόρησης μέσω της καλύτερης ανταλλαγής πληροφοριών. Οι διαπραγματεύσεις για το Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις έχουν προχωρήσει και σύντομα αναμένεται να αρχίσουν οι τριμερείς διάλογοι.

⁴⁷ Πρώτες άδειες που εκδόθηκαν για λόγους σπουδών από τα κράτη μέλη που καλύπτονται από την προηγούμενη οδηγία για τους σπουδαστές και την ισχύουσα οδηγία για τους σπουδαστές και τους ερευνητές, επομένως, χωρίς τη Δανία, την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

⁴⁸ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/legal-migration/fitness-check_en.

⁴⁹ <https://ec.europa.eu/migrantskills/#/>.

⁵⁰ Η εταιρική σχέση υπογράφηκε τον Δεκέμβριο του 2017 μεταξύ της Επιτροπής και των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων με σκοπό τη στενή μεταξύ τους συνεργασία για την προώθηση της ένταξης των προσφύγων στην αγορά εργασίας. <https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/e->

δράσεις και πρωτοβουλίες που δρομολογήθηκαν σε πολλά κράτη μέλη, καθώς και με τον ιδιωτικό τομέα μέσω της πρωτοβουλίας «Εργοδότες ενωμένοι με σκοπό την ένταξη» (Employers together for integration)⁵¹.

Η Επιτροπή έχει επίσης αυξήσει τη στήριξή της στις **τοπικές και περιφερειακές αρχές**, που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της ένταξης των μεταναστών στις κοινότητές μας. Οκτώ μεγάλα δίκτυα πόλεων και περιφερειών δρομολογήθηκαν πρόσφατα για να εργαστούν για την ένταξη. Επίσης, η Επιτροπή ένωσε τις δυνάμεις της με την Επιτροπή των Περιφερειών, η οποία δρομολόγησε την πρωτοβουλία Πόλεις και Περιφέρειες για την Ένταξη των Μεταναστών, μια πλατφόρμα όπου οι Ευρωπαίοι επικεφαλής των δήμων και των περιφερειών μπορούν να ανταλλάσσουν θετικά παραδείγματα. Ενίσχυσε επίσης τη στήριξη των κρατών μελών μέσω του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ένταξης με τη δρομολόγηση τριών έργων αμοιβαίας συνδρομής, για να ενθαρρύνει την αμοιβαία στήριξη των κρατών μελών με σκοπό τη θέσπιση νέας πολιτικής ή προγράμματος για την ένταξη.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η παρούσα έκθεση παρουσιάζει τις συνεχείς προσπάθειες της ΕΕ για να αντιμετωπίσει την πρόκληση της μετανάστευσης από την έναρξη της κρίσης το 2015. Η ΕΕ όχι μόνο κατάφερε να διαχειριστεί τις ροές, να μειώσει τις αφίξεις και να σώσει ζωές, αλλά με τη συνολική προσέγγισή της έχει θέσει σε εφαρμογή νέα εργαλεία και επιδεικνύει αποδεδειγμένη ετοιμότητα αλληλεγγύης και ανάληψης ευθυνών, ενώ παράλληλα παρέχει πρακτική υποστήριξη επιτόπου. Η ΕΕ εξακολουθεί να προστατεύει τους μετανάστες και τους πρόσφυγες, να βοηθά τα κράτη μέλη που υφίστανται τις μεγαλύτερες πιέσεις, να οικοδομεί ισχυρά εξωτερικά σύνορα και να συνεργάζεται στενά με τους εταίρους σε παγκόσμιο επίπεδο. Όλο αυτό το έργο έχει καταστήσει τα θεμέλια της μεταναστευτικής πολιτικής της ΕΕ πολύ πιο σταθερά από ό,τι όταν ξέσπασε η κρίση το 2015.

Η ΕΕ έχει παράσχει απαραίτητη προστιθέμενη αξία κατά την αντιμετώπιση της μεταναστευτικής πρόκλησης. Η **επιχειρησιακή στήριξη** που παρέχεται στα κράτη μέλη, ιδίως από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο και την Ευρώπη, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ασφάλειας των συνόρων και της επιστροφής, της διαχείρισης της μετανάστευσης και του ασύλου, καθώς και της καταπολέμησης της παράνομης διακίνησης μεταναστών. Πρόκειται για απτή μορφή αλληλεγγύης που συνδυάζει ευρωπαϊκές και εθνικές προσπάθειες και οικοδομεί εμπιστοσύνη. Είναι συνεπώς ζωτικής σημασίας τα κράτη μέλη να μην επιτρέπουν να υπάρχουν ελλείψεις εμπειρογνωσίας για το έργο των οργανισμών.

Η **χρηματοδότηση** αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία για την υλοποίηση όχι μόνο των πολιτικών αλλά και της αλληλεγγύης της ΕΕ. Αυτό αντικατοπτρίζεται επίσης στις προτάσεις της Επιτροπής για το επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο. Προτείνεται να τριπλασιαστεί σχεδόν η χρηματοδότηση για τη μετανάστευση και τη διαχείριση των εσωτερικών συνόρων της ΕΕ, καθώς και για ένα νέο μέσο συνδυασμένης εξωτερικής χρηματοδότησης που θα έχει ως στόχο το ένα δέκατο των δαπανών για τη μετανάστευση και θα περιλαμβάνει επίσης ένα ευέλικτο αποθεματικό που θα μπορεί να κινητοποιηθεί σε περίπτωση αναδυόμενων αναγκών. Η επαρκής χρηματοδότηση από την ΕΕ θα παραμείνει ουσιαστικής σημασίας, τόσο για την αντιμετώπιση άμεσων ανθρωπιστικών επιταγών όσο και για την οικοδόμηση ισχυρής υποδομής για τη μετανάστευση μακροπρόθεσμα. Καθώς η ΕΕ μεταβαίνει από μια πολυετή περίοδο χρηματοδότησης σε άλλη, η συνέχιση της υλοποίησης επιτόπου θα είναι επίσης καίριας σημασίας, ώστε να μην πάει χαμένη η πρόοδος που έχει

[library/documents/policies/legal-migration/integration/docs/20171220_european_partnership_for_integration_en.pdf](https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/legal-migration/european-dialogue-skills-and-migration/integration-pact_en).
⁵¹ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/legal-migration/european-dialogue-skills-and-migration/integration-pact_en.

σημειωθεί μέχρι σήμερα, ιδίως στο πλαίσιο ζωτικών προγραμμάτων βάσει των Καταπιστευματικών Ταμείων. Συνεπώς, η αναπλήρωση των πόρων του Καταπιστευματικού Ταμείου της ΕΕ για την Αφρική το 2020 θα είναι ιδιαίτερα σημαντική.

Ταυτόχρονα, ωστόσο, εξακολουθούν να χάνονται ζωές στη θάλασσα και οι λύσεις *ad hoc* είναι σαφώς μη βιώσιμες. Παραμένει ο κίνδυνος πρόσθετων μεταναστευτικών πιέσεων, λόγω, αφενός, της βραχυπρόθεσμης αστάθειας και, αφετέρου, πιο μακροπρόθεσμων τάσεων, όπως η δημογραφία και η κλιματική αλλαγή. Οι κατάλληλες νόμιμες οδοί και η ένταξη εξακολουθούν να αποτελούν πρόκληση. Απαιτούνται επίσης περισσότερες προσπάθειες όσον αφορά την επιστροφή, την επανεισδοχή και την επανένταξη όσων δεν χρήζουν προστασίας. Γι' αυτό είναι πιο σημαντικό από ποτέ να ολοκληρωθεί η πορεία προς ένα βιώσιμο μακροπρόθεσμο ενωσιακό σύστημα για την καλύτερη διαχείριση της μετανάστευσης σε όλες της τις πτυχές. Χρειάζεται να συνεχιστούν οι εργασίες όσον αφορά την επιχειρησιακή και χρηματοδοτική στήριξη, τη συμπλήρωση και εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου, καθώς και την εμβάθυνση των εταιρικών σχέσεων με τρίτες χώρες. Η μελλοντική πορεία, ιδίως όσον αφορά τη νομοθετική μεταρρύθμιση, πρέπει να βασίζεται σε περισσότερη αλληλεγγύη και στην προθυμία όλων για συμβιβασμό.

Αν και είναι ζωτικής σημασίας η θέσπιση **προσωρινών ρυθμίσεων για την αποβίβαση** με την υποστήριξη μιας κρίσιμης μάζας κρατών μελών, πρέπει επίσης να επιταχυνθούν οι εργασίες για να εξασφαλιστεί ένα πλήρες και βιώσιμο ενωσιακό **νομικό πλαίσιο** για τη μετανάστευση και το άσυλο. Μολονότι έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος, εξακολουθεί να εκκρεμεί η συνολική μεταρρύθμιση του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου. Θα χρειαστεί κοινή προσέγγιση για τη διασφάλιση ενός δίκαιου και βιώσιμου συστήματος ασύλου, που να εξασφαλίζει τη δυνατότητα της ΕΕ να αντιδρά στις μελλοντικές απαιτήσεις κατά τρόπο που να εγγυάται την αποδοτικότητα και να αντικατοπτρίζει τις αξίες μας.

Η μετανάστευση έχει καταστήσει προτεραιότητα την ανάγκη για την ΕΕ να διατηρεί σχέσεις με τους εταίρους της, καθώς αυτή η θεματική έχει αποκτήσει μεγαλύτερη σημασία για τους πολίτες της ΕΕ. Θα πρέπει τώρα να ενσωματωθεί πλήρως στην εμβάθυνση των **εταιρικών σχέσεων με τρίτες χώρες** ώστε να καταστεί πλήρης συνιστώσα σταθερών σχέσεων, ικανών να συμπεριλάβουν τομείς όπως η νόμιμη μετανάστευση, η καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης και η επανεισδοχή.

Επιπλέον, ένα πλήρως λειτουργικό σύστημα **Σένγκεν** είναι ουσιαστικό για την ΕΕ και την οικονομία της. Πρέπει να συνεχίσουμε τις προσπάθειές μας για την ενίσχυση του συστήματος και για τη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης προκειμένου να επανέλθουμε σε έναν χώρο Σένγκεν χωρίς εσωτερικά σύνορα.

Κατά τη διάρκεια των τεσσάρων τελευταίων ετών, οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν έδειξαν ότι η ΕΕ είναι ικανή να αντιμετωπίσει απρόβλεπτες καταστάσεις, να βρει κοινές λύσεις και να αναλάβει συντονισμένη δράση για την επίτευξη συγκεκριμένων αποτελεσμάτων. Αλλά οι εργασίες δεν έχουν ολοκληρωθεί. Η κατάσταση παραμένει εύθραυστη, όπως καταδεικνύει η πρόσφατη αύξηση των αφίξεων μέσω της ανατολικής Μεσογείου και η επανάληψη των ένοπλων εχθροπραξιών στο βορειοανατολικό τμήμα της Συρίας, που κινδυνεύουν να υπονομεύσουν ακόμη περισσότερο τη σταθερότητα ολόκληρης της περιοχής. Δεν συντρέχουν λόγοι εφησυχασμού. Ωστόσο, έχουν τεθεί οι κατάλληλες βάσεις για την ευόδωση των εργασιών για τη θέσπιση ενός σταθερού και αποτελεσματικού ευρωπαϊκού συστήματος μετανάστευσης και ασύλου, το οποίο θα διέπεται από αλληλεγγύη, θα σέβεται τα ζητήματα ευθύνης και θα παράγει αποτελέσματα.